

Titus Maccius Plautus
A hetvenkedő katona
Miles Gloriosus

Fordította: Devecseri Gábor

Személyek:

PYRGOPOLINICES	katona
ARTOTROGUS	Pyrgopolinices élősdije
PALAESTRIO	Pleusicles szolgája, most Pyrgopolinices szolgálatában
PERIPLECTOMENUS	ephesusi öreg
SCELEDRUS	Pyrgopolinices szolgája
PHILOCOMASIAM	athéni leány, Pleusiclest szereti
PLEUSICLES	athéni ifjú, Philocomasiamot szereti
LURCIO	Pyrgopolinices fiatal szolgája
ACROTELEUTIAM	örömlány
MILPHIDIPPA	Acroteleutium szolgálója
FIÚ	Periplectomenus szolgája
CARIO	Periplectomenus szakácsa

Szín: utca Ephesusban, Pyrgopolinices és Periplectomenus szomszédos házával

I. tartalom

Meretrixet rabol Athénból a katona.
Indul szerelmes urának, ki külföldre ment,
Legott szólni a szolgál: elfogják a vizen,
Ennek a katonának adják őt is át.
Sietve hívja urát Athénból s a falat
Gonddal átfúrja a két szomszéd ház között:
Legyen a szeretőknek átjáró. Az ő
Ott a tetőről látja a két ölelkezőt;
Rászedik az őrt, mintha más volna a nő.
Igyekszik rávenni a katonát Palaestrio,
Otthonába küldje ágyasát, mert övé
Szeretne lenni az öreg szomszéd asszonya.
Unszolja a lányt: menjen; sok ajándékot ad
S az agg házában rajtakapva meglakol.

II. tartalom

Egy athéni ifjú szabad leányt szeretett
és az is őt. Az ifjú Naupactusba ment
követnek. A katona ugyanezt a lányt
Ephesusba viszi erőszakkal. A fiú
szolgája, hogy ezt hírülvigye, hajóra száll;
elfogják s őt is a katona kapja meg.
Urának ír, hogy Ephesusba jöjjön. Repül
az ifjú és a szomszédban talál lakást,
atyai barátjánál. A két ház között
falat fúr át a szolgál titkon, hogy legyen
a szeretők számára átjárás. Iker-
nővért kohol a lánynak. Majd a ház ura
kiöltözteti kliensnőjét, hogy csábítsa el
a katonát. Ez meg beugrik, nászt remél,
elküldi a lányt, s őt, mint paráznát, elverik.

ELSŐ FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Pyrgopolinices, Artotrogus

- PYRGOPOLINICES: *(kilép a házból és hátraszól)*
Ügyeljetek, hogy pajzsom fényesebb legyen,
mint az izzasztó nyári nap sugarai:
hogymajd, ha közelharcra kerül a küzdelem,
az ellenség szemevilágát oltsa ki.
Mert meg akarom vigasztalni kardomat,
nehogy jajongjon és siránkozzék, amért
oly rég pihentetem, pedig szörnyen kíván
az ellenséges seregből kolbászt aprítani.
De hol van Artotrogus?
- ARTOTROGUS: Itt áll, a vitéz,
szerencsés és királyi férfi oldalán;
íly hősnek Mars sem meri mondani magát,
vitézségét a tiédhez mérni nem meri.
- PYRGOPOLINICES: Őt mentettem meg ugye a holahelyei harcmezőn,
hol Bátranbömbölő Vezérlőcsatafy,
Neptun nagy unokája volt a fővezér?
- ARTOTROGUS: Emlékszem: ugye a színaranyfegyverzetű
vezér volt, kinek seregét egy lehellet
szétszórta, mint levelet, szalmát a szélvihar?
- PYRGOPOLINICES: Ez még mind semmi.
- ARTOTROGUS: Herkulesre, semmi, ha még
mást is elmondanék -
(félre)
mit nem tettél soha.
Ha valaki látott már ennél hazugabb
embert s olyat, ki jobban dicséri önmagát,
nyomban a rabszolgája legyek, vigyen el;
csak ne volna ennél átkozottul jó az ebéd.
- PYRGOPOLINICES: Hol vagy?
- ARTOTROGUS: Itt. És az indiai elefánt
lábát pusztá ökölrel hogyan törted el!
- PYRGOPOLINICES: Mit? A lábát?
- ARTOTROGUS: Combod akartam mondani.
- PYRGOPOLINICES: Pedig csak rálegyintettem.

ARTOTROGUS: Polluxra, ha
erőddel éltél volna, bőrén, belein,
az elefánt pofáján átütötted volna karod.

PYRGOPOLINICES: De hagyjuk ezt most.

ARTOTROGUS: Nincs is rá szükség, hogy nekem
meséld el ezt, ki minden tettedet tudom.
(*Félre*)
Hasam miatt tűröm e csapást, füleim
fülelnetek kell, hogy ne száradjon ki szám;
helyeselnem kell, bármit is hazudozik.

PYRGOPOLINICES: De mit is mondok...?

ARTOTROGUS: Aha, tudom már, miről beszélsz.
Úgy volt, megtörtént, emlékszem.

PYRGOPOLINICES: Mi?

ARTOTROGUS: Bármilyen is.

PYRGOPOLINICES: Van...?

ARTOTROGUS: Írótablát akarsz? Tessék. Van stílusom is.

PYRGOPOLINICES: Ötletesen találod el szándékomat.

ARTOTROGUS: Illik minden szokásod jól ismernem, és
lesnem, hogy mindig megorrontsam, mit akarsz.

PYRGOPOLINICES: Hát emlékszel már?

ARTOTROGUS: Emlékszem: százötvenet
Ciliciában, százhat Seholincsmezőn,
harminc szárdot, hatvan makedón katonát,
ilyen sok embert öltél meg egyetlen napon.

PYRGOPOLINICES: No, mennyi volt ez összesen?

ARTOTROGUS: Pont hétezer.

PYRGOPOLINICES: Körülbelül. Jól végeztél a számítást.

ARTOTROGUS: Pedig le sem írtam, mégis jól emlékezem.

PYRGOPOLINICES: Polluxra, legjobban.

ARTOTROGUS: (*félre*)
A jó falat segít.

PYRGOPOLINICES: Amíg ilyen léssz, mint eddig, folyvást ehetsz
és asztalomnál örökösen jelen lehetsz.

ARTOTROGUS: Hát Cappadóciában az ötszáz katonát,
ha kardod nem tompa, egy csapással megölsz!

PYRGOPOLINICES: Közlegénykéek voltak, meghagytam életük.

ARTOTROGUS: Minden halandó tudja, mondanom se kell,
hogy a földön egyetlen Pyrgopolinices
te vagy, legyőzhetetlen, hős és daliás.

A nők is mind imádnak és méltán teszik,
hisz gyönyörű vagy, tegnap is a köpenyem
hogyan ráncigálták.

PYRGOPOLINICES: Mit mondtak tegnap neked?

ARTOTROGUS: Hát kérdezgették: „Mondd, ugye ez Achilles?”
„A testvére” - feleltem. A másik közbeszól:
„Castorom! Ó be gyönyörű,” - mondja nekem, -
„s milyen nemes, nézd hajkoronáját, hogy ragyog.
Kik elhálhatnak véle, ó be boldogok!”

PYRGOPOLINICES: Ezt mondta?

ARTOTROGUS: Esdekeltek, hogy ma téged, miként
ünnepi menetet, mellettük elvezesselek.

PYRGOPOLINICES: Mily terhes is, ha az ember túlgönyörű.

ARTOTROGUS: Bizony.
Terhemre vannak; kér, megkönyékez mindegyik,
könyörög, hogy láthasson, hogy hozzáeresszelek,
s parancsod végzésére nem jut már időm.

PYRGOPOLINICES: Ideje már fölkeresnem a forumot:
hogyan akiket még tegnap összeírtam, a
gazfickóknak kifizethessem bérüket.
Mert nagyon szépen kért rá Seleucus király,
hogyan toborozzak seregébe zsoldosokat.
Jó, ezt a napot a királynak szentelem.

ARTOTROGUS: No rajta, menjünk.

PYRGOPOLINICES: *(az üres színpadon)*
Kövessetek, csatlósaim!

MÁSODIK FELVONÁS

ELSŐ JELENET

PALAESTRIO:

Az előadás tárgyát közlöm készségesen,
ha hajlandók vagytok figyelni kedvesen;
aki nem akar meghallgatni, menjen el,
hogy leülhessen, aki figyelni kíván.
Most elbeszélem, hogy mi okból jöttetek
ez ünnepi helyre s a vígjátéknak, melyet itt
mindjárt eljátszunk, a nevét és lényegét.
E darabnak Alazón a görög neve,
Hetvenkedőnek neveztük el latinul.
Ez a város Ephesus; itt él uram, a katona,
ki a forumra ment, ez a szemérmetlen hengegő,
ez a ganaj esküszegő, ez a fajtalan,
ki azt beszéli, minden asszony üldözi:
amért bizony nevetnek rajta mindenütt.
A szajhák, ha látják, félrehúzzák szájukat,
ezért a legtöbbjüknek ajka ferde itt.
De nem oly rég szolgállok ennél, nem bizony;
épp ezt kívánom tudtotokra adni, hogy
mikép kerültem volt uramtól hozzá ide.
Figyeljete, most kezdem a történetet.
Athénban egy kiváló ifju volt uram,
ki egy attikai athéni leányt szeretett
és az meg őt; ez a legjobb fajta szerelem.
Az ifju követségbe Naupactusba ment,
mivel az állam üdve így kívánta meg.
Ez a katona közben Athénba került
s elkezdett sündörögni a leány körül.
Anyjának is udvarolgatott untalan,
borral, függőkkel, jófálatokkal főzte meg,
a kerítőnő kegyeibe így került.
Mikor pedig eljött az első alkalom,
a kerítőnőn kifogott a katona,
uram szerelmének anyján, mivel a lányt
szép titokban hajóra rakta és noha
tiltakozott, ide Ephesusba hozta el.
Mikor hallottam, hogy elhurcolták, hamar
hajót szereztem és indultam iziben
Naupactusba, uramnak ezt jelenteni.
A nyílt vizen jártunk, mikor az istenek
akaratából kalózok fogták el hajónk:
így veszttem el, még föl se lelve uramat.
A rabló ajándékba adott ennek a

katonának. Hogy ez házába elhozott,
meglátom itt gazdám athéni kedvesét.
A lány is engem, ám szemével jelt adott,
nehogy szóljak hozzá; de később alkalom
adódott sorsát előttem siratnia:
Athénba szeretne visszazökní, így beszélt,
Athénban élő volt gazdám kedveli
és senkit inkább nem utál, mint a katonát.
Amint a lány érzelmeit megismerem,
levelet írok és le is pecsételtem
s egy kalmárral titkon Athénba küldöm el
uramnak, aki ezt a leányt szereti,
hogy jöjjön ide. Az nem vetette meg szavam;
el is jött és a szomszédunkban ütött tanyát,
egy nyájas aggnál, ki apja jó barátja és
ki szerelmes vendégének kedvébe jár,
minket tanáccsal és tettel buzdít, segít.
Én pedig ott benn nagyszerű csellel értem el,
hogy találkozhassanak a szerelmesek.
Van egy szoba, mit barátnőjének adott
a katona, hová be sem lép senki más;
e hálószobában átfúrtam a falat,
hogy átsétálhasson a nő innen oda;
tud róla az öreg, az ő tanácsa volt.
Van itt egy szolgatársam, egy silány legény,
kit a lány őréül állított a katona.
Finom furfanggal, csavart cselekkel hályogot
vetünk szemére és olyanná tesszük őt,
hogy amit lát a fickó, azt se lássa meg.
Ti meg ne tévedjete: kettős szerepet
játszik a leány nemsokára itt meg ott,
de bizony ő lesz mindkettő, ha színlel is.
Így csöbehuzzuk cselszövészel azt az őrt.
De csikorog a szomszéd öreg ajtaja.
Ő lép ki rajta; itt van, a jó öreg maga.

MÁSODIK JELENET

Periplectomenus, Palaestrio

PERIPLECTOMENUS: *(kilép a házból és hátraszól)*
Ha ezentúl háztetőmön idegent láttok s lábait
nem törítek össze, oldalatok ostoromtól lesz sebes.
Úgy látszik, már életünknek minden szomszéd szemtanuja,
mind beleskel udvaromba. Hát csak annyit mondhatok
kit a katona háznépéből fedelünkön felfedeztek,
Palaestrio kivételével kergessétek az útra ki.
Még ha mondja is, hogy majmot, galambot, vagy tyúkot űz
s nem páholjátok halálra, nektek lesz csúf végetek.

S hogy szerencsejátékot ne úzzenek, hisz tiltva van,
szerencsétlenné tört bokával vigadjanak ezután.

PALAESTRIO: Nem tudom, hogy az öregnek háznépünk mit véthetett:
szolgatársaim bokáját összetörni rendeli.
Hanem velem kivételt tett. Nem bánom, bármit művel is
a többivel. Hozzálépek.

PERIPLECTOMENUS: Te jössz itt, Palaestrio?

PALAESTRIO: Hogy vagy, Periplectomenus?

PERIPLECTOMENUS: Nincs sok ember, akivel
találkozni jobban vágytam volna, mint veled.

PALAESTRIO: Mi az?
Mit háborogsz házunk ellen?

PERIPLECTOMENUS: Mindnyájunknak vége van.

PALAESTRIO: Mi a baj?

PERIPLECTOMENUS: Kiderült minden.

PALAESTRIO: Mi derült ki?

PERIPLECTOMENUS: Az előbb
háznépetekből valaki betekintett a tetőn
udvarunkba és meglátta csókolózni azt a lányt
vendégünkkel.

PALAESTRIO: Ki látta meg?

PERIPLECTOMENUS: Szolgatársad.

PALAESTRIO: De melyik?

PERIPLECTOMENUS: Nem tudom, mert visszahátrált hirtelen.

PALAESTRIO: Már érzem is,
hogy végem van.

PERIPLECTOMENUS: Rákiáltok: Mit sündörögsz a tetőn?
Távoztában válaszol, hogy nőténymajmát üldözi.

PALAESTRIO: Én nyomorult, elpusztulok egy hitvány állat miatt!
De Philocomasium még bent van?

PERIPLECTOMENUS: Bent volt az előbb.

PALAESTRIO: Mondd: amily sietve csak tud, menjen át, a szolganép
lássa otthon; hacsak azt nem óhajtja, hogy minket, a
szolgákat, szerelme miatt keresztfára vonjanak.

PERIPLECTOMENUS: Már megmondtam; mást nem óhajtsz?

PALAESTRIO: Dehogynem.
Közöld vele,
hogy semmikép meg ne tagadja asszonyi természetét:
gondja legyen cselre, csalásra, színlelésre is.

PERIPLECTOMENUS: Hogyan?

PALAESTRIO: Győzze meg azt, aki látta, hogy nem látta igazán.
 És ha százszor is meglátták, akkor is tagadja ám!
 Van neki szája, van neki nyelve, ravasz, merész szelleme,
 csalárdsága, makacssága, cselszövő természete.
 Evvel élhet, azt a szolgát esküvéssel győzze le.
 Van neki otthon hazug lelke, csalfa, hitszegő szíve,
 cselvetésre, hízelgésre, álnokságra eszköze.
 Mert az asszony nem könyörög kofákhoz, ha bajba van:
 saját kertjében nő mindnek bármi rosszra fűszere.

PERIPLECTOMENUS: Szólok neki, ha bent találom. De mi az, Palaestrio?
 Mit fontolgatsz szíved mélyén?

PALAESTRIO: Csöndbe légy, kicsit, kérlek,
 míg lelkemben terveimet összekotrom s rájövök,
 mit tegyek, hogyan csapom be kandi szolgatársamat,
 ki a lányt itt csókolózni látta, hogy felejtse el.

PERIPLECTOMENUS: Jól van: én meg félreállok addig. Nézd csak, mit csinál:
 ráncolt homlokkal hogy áll ott, fontolgatja gondjait.
 Mellén kopog ujjaival, tán a szívét hívja ki.
 Balra néz most, balra fordul, csípőn tartja balkezét,
 jobbkeze ujjain számolgat, most pedig combjára üt,
 akkorát, hogy belesajdul, tervre nem könnyen talál.
 Ujjal pattint, fészkelődik, sűrűn váltja lábait.
 Fejet csóvál, nem helyesli, íme, amit kitalált.
 Bármi az, nem hagyja nyersen, jól kifőzve adja át.
 Építkezik: karjából rak állá alá oszlopot.
 Jaj, bizony, sehogyse tetszik nékem ez a művelet:
 mert hallom, egy barbár költő állá ilyen oszlopos,
 akit két katona őriz éjjel-nappal szüntelen.
 Bravó! Herkulesre! Jól áll, mint szolga a színpadon.
 Meg nem pihen ma, mielőtt el nem éri, amit keres.
 Azt hiszem, megglelte. Rajta, ébredj, most ne szundikálj,
 ha nem vágyló veréstől tarkán virrasztani ezután.
 Vagy tán tegnap szeretkezettél? Hé, figyelj, Palaestrio!
 Ébredj, mondom! Rajta, mondom! Hajnalodik, mondom!

PALAESTRIO: Hallom.

PERIPLECTOMENUS: Lám, az ellenség a házad ostromolja, jól ügyelj,
 találj támaszt és tanácsot: ne légy lassu, sietni kell.
 Előzd meg, egy völgyön vágj át, vezesd körül sereged.
 Taszítsd tüstént támadásba, védelemre jól vigyázz;
 az ellenség elől zárd el, de hozzád az élelem
 s embereidhez biztos úton biztonságban érjen el,
 nyiss utat, erre ügyelj leginkább, mert a helyzet sürget itt,
 töprengj, tüstént tökéletes tervre találj, hogy amit
 láttak, láthatlanná válják, meg nem történtté a tett.
(A nézőkhöz)
 Nagy munkába fogott ez az ember, nagy falakat rak ma fel.
(Palaestrióhoz)

Mondd ki, hogy magadra vállalsz mindent s akkor úgy hiszem elverhetjük ellenségünk.

PALAESTRIO: Hiszen magamra vállalom.

PERIPLECTOMENUS: S én azt mondom, el is éred minden célod.

PALAESTRIO: Juppiter áldjon meg!

PERIPLECTOMENUS: De közöld végre, mire gondolsz.

PALAESTRIO: Csendbe légy,
míg cseleim birodalmába bevezetlek, hogy te is velem együtt tudd a tervem.

PERIPLECTOMENUS: Épen őrzöm meg neked.

PALAESTRIO: Uramat nem saját bőre, elefántbőr burkolja be.
Semmivel sem bölcsebb, mint egy sziklaszál.

PERIPLECTOMENUS: Ezt jól tudom.

PALAESTRIO: Fondorlatom fontolgatom, furfangom így rendezem:
azt mondom, hogy a leánynak ikernővére érkezett
Athénból, ki úgy hasonlít hozzá, mint egy csepp tej a
másik csepphez, kedvesével érkezett meg és vele házad vendége.

PERIPLECTOMENUS: Nagyon jó! Dícsérem szép tervedet!

PALAESTRIO: És ha majd a katonánál szolgatársam szót emel
a lány ellen, hogy egy idegennel csókolózni látta őt,
majd a szolga ellen szólok: - az idegennel a másikat látta nálad csókolózni, ölelkezni.

PERIPLECTOMENUS: Így helyes.
Én is ezt mondom, ha tőlem kérdi a katona.

PALAESTRIO: De úgy ám,
hogy nagyon hasonlók s a lánnyal közölni kell, tudja jól:
ne ingadozzék, ha a katona kérdezzeti.

PERIPLECTOMENUS: Nagyszerű!
De ha a kettőt a katona együtt akarja látni majd,
mit csináljunk?

PALAESTRIO: Könnyűszerrel háromszáz kifogás akad:
„Nincs ma itthon, sétálni ment, fürdik, alszik, öltözik,
eszik, iszik, dolga támadt, most nem ér rá, nem szabad.”
Úgy halasztod, ahogy kívánod, hogyha egyszer már a mi
hazugságunkat bevette és az elsőt elhiszi.

PERIPLECTOMENUS: Tetszik a terved.

PALAESTRIO: Otthonodba menj, s ha ott van, küldd haza
gyorsan a nőt és tanítsd meg mindenre, oktasd ki jól,
tanácsunkat tartsa észben s ahogy oktattuk reá:
tudjon ikernővéréről.

PERIPLECTOMENUS: Tudósként adom át neked.
Mást is óhajtsz?

PALAESTRIO: Menj be.

PERIPLECTOMENUS: Jól van.
(*Bemegy a házba*)

PALAESTRIO: Én is hazaballagok,
s megkeresem azt az embert, szándékom elrejtve jól,
aki ma a majmot üzte szolgatársaim közül.
Mert az ügysem állja meg, hogy a háznépéből valakit
be ne avasson abba, hogy látta gazdánk ágyasát
a szomszédban csókolózni egy idegen ifjúval.
Ismerem a szokást: én magam sem tudok titkot tartani.
Ha ráakadok, ostromszereim őellene fordítom.
Küzdelemre készen állok, bizonyos, hogy beveszem.
Ha nem találom, szimatolva, mint vadászkopó megyek
addig, míg nyomán haladva, a rókára nem lelek.
De csikorog ajtónk zárja. Halkulj hangom, mert hisz épp
a lány őre, szolgatársam az, ki rajta most kilép.

HARMADIK JELENET

Sceledrus, Palaestrio

SCELEDRUS: Hacsak alva nem jártam ma a tetőkön, jól tudom,
Polluxra, hogy láttam itt a szomszédunkban az urunk
barátnőjét, Philocomasiumot, amint éppen vétkezett.

PALAESTRIO: (*féltre*)
Ez látta őt csókolózni, ahogy szavából kiveszem.

SCELEDRUS: (*meglátja Palaestriót*)
Ki ez itt?

PALAESTRIO: A szolgatársad. Hogy vagy, Sceledrus?

SCELEDRUS: Örülök,
Palaestrio, hogy jössz.

PALAESTRIO: Mi baj, mi történt? Mondd meg hamar.

SCELEDRUS: Félek...

PALAESTRIO: Mitől?

SCELEDRUS: Nehogy még ma mindahányan itt vagyunk,
keservesen kapálózunk a keresztfán.

PALAESTRIO: Csak magad
kapálózz, én ezt a táncot s lovaglást elengedem.

SCELEDRUS: Tán nem is tudod, milyen bűn történt nálunk épp előbb?

PALAESTRIO: Milyen vétek?

SCELEDRUS: Szemérmetlen.

PALAESTRIO: Tartsd meg akkor egymagad;
ne mondd el, tudni sem kívánom.

SCELEDRUS: Nem lehet, hogy meg ne tudd,
Nősténymajmunkat üldöztem ma a szomszéd háztetőn.

PALAESTRIO: Polluxra: a silány ember kerget hitvány állatot.

SCELEDRUS: Pusztítson el az ég!

PALAESTRIO: Téged volna már jó - hallani.

SCELEDRUS: Véletlenül a szomszédunk udvarába sandítok:
s Philocomasiumot pillantom meg csókolózni egy idegen ismeretlen ifjuval.

PALAESTRIO: Sceledrus, bűnösen beszélsz.

SCELEDRUS: Biztosan láttam.

PALAESTRIO: Te?

SCELEDRUS: Én hát! Két szememmel, úgy bizony!

PALAESTRIO: Menj! Ugyan! Nem valószínű, nem is láttad.

SCELEDRUS: Azt hiszed,
csipás vagyok?

PALAESTRIO: Orvosodat kérdd meg inkább. E mesét,
ha az istenek szeretnek, hebehurgyán nem mondod el:
csak saját fejed és lábad bánja balga bűnödöt,
mert a veszted kétszeresen készen áll, ha folytatod
ferde fecsegésed.

SCELEDRUS: Hogyhogy kétszeresen?

PALAESTRIO: Jól figyelj:
Először, ha hamis váddal illeted a nőt, tönkremégy;
másodszor, ha igazad van: te vagy az őre, tönkremégy.

SCELEDRUS: Nem tudom, mi lesz velem, de amit láttam, jól tudom.

PALAESTRIO: Még folytatod, szerencsétlen?

SCELEDRUS: Mit mondjak hát, ha nem azt,
amit láttam? Hisz még most is odaát van.

PALAESTRIO: Mit? Nem otthon?

SCELEDRUS: Menj be magad, nézd meg, többé nem kérem, hogy higgy nekem.

PALAESTRIO: Meg is teszem. -

SCELEDRUS: Itt várok rád.
(*Palaestrio bemegy Pyrgopolinices házába*)
Itt ravaszul meglesem,
miképp jön a legelőről hazafelé az üsző.
Mit tegyek most? Énrám bízta kedvesét a katona.
Ha feljelentem: elpusztultam; hasonlókép, ha hallgatók
és ez kiderül. Az asszony nál van-e gazabb, szemtelenebb?

Míg a tetőn tartózkodom, ő a szobából kiszökik;
vakmerő vétkes, Polluxra. Hej, ha a katona sejtené,
velem együtt egész házát keresztrefeszítené.
Herkulesre, jobb hallgatni, mint hitványan halni meg,
hisz ki önmagát eladja, arra nem vigyázhatok.

- PALAESTRIO: *(kijön a házból)*
Sceledrus, Sceledrus, van-e a földön nálad vakmerőbb alak,
kire az istenek dühösebbek, kit inkább gyűlölnék?
- SCELEDRUS: Miért?
- PALAESTRIO: Akarod, hogy szemed kiszúrják, mert azt láttad, ami nincs?
- SCELEDRUS: Mit? Ami nincs?
- PALAESTRIO: Életedért nem adnék egy lyukas diót.
- SCELEDRUS: Mi a baj?
- PALAESTRIO: Még kérded, mi baj?
- SCELEDRUS: Már miért ne kérdeném?
- PALAESTRIO: Nem akarsz lenyesetni folyton fecsegő nyelvedet?
- SCELEDRUS: Mért akarnám?
- PALAESTRIO: Mert itthon van Philocomasium, akiről
azt mondtad, hogy a szomszédban idegent csókolt, ölelt.
- SCELEDRUS: Csodálom, hogy dudvát eszel, pedig olcsó a búza most.
- PALAESTRIO: Micsoda?
- SCELEDRUS: Bizony vaksi vagy.
- PALAESTRIO: Gazfickó, hiszen te nem
vaksi, hanem egészen vak vagy: otthon láttam a leányt.
- SCELEDRUS: Otthon?
- PALAESTRIO: Otthon, Herkulesre!
- SCELEDRUS: Menj, hiszen játszol velem.
- PALAESTRIO: Úgy hát mocskos lesz a markom.
- SCELEDRUS: Mért?
- PALAESTRIO: Mert sárral játszogat.
- SCELEDRUS: Jaj a fejednek!
- PALAESTRIO: A tiednek, Sceledrusom, biztosan,
hacsak szemed és beszéded másfelé nem fordítod.
Hanem épp zörren az ajtónk.
- SCELEDRUS: Én a másikat lesem,
mert nem érhet onnan ide, hacsak nem a kapun át.
- PALAESTRIO: De hisz itthon van. Sceledrus, csak vétkes lelked nyugtalanít.

SCELEDRUS: Magam látok, magam okoskodom, magamnak a legjobban hiszek: senki nem riaszt el: itt van ebben az épületben ő. Itt lesem, hogy át ne szökjék erre észrevétlenül.

PALAESTRIO: *(félre)*
Enyém a fickó, elzavarom sáncaiból nemsoká.
(Sceledrushoz)
Győzzelek meg, hogy beismerd: ostobán látsz?

SCELEDRUS: Rajta, tedd.

PALAESTRIO: Szíved buta és szemed is haszontalan?

SCELEDRUS: Akarom.

PALAESTRIO: Ugye állítod, hogy ott van urad ágyasa?

SCELEDRUS: Azt is ám, hogy láttam bent csókolózni egy ismeretlen férfivel.

PALAESTRIO: Tudod, hogy a két ház között nincs átjáró?

SCELEDRUS: Jól tudom.

PALAESTRIO: Semmi erkély, vagy hátsókert, csak belső udvar.

SCELEDRUS: Tudom.

PALAESTRIO: Nohát? Ha itt van s megmutatom, hogy tőlünk kilépni lásd, rászolgáltál nagy verésre?

SCELEDRUS: Rá, én!

PALAESTRIO: Lesd hát a kaput,
rá ne szedjen, át ne lopja onnan erre önmagát.

SCELEDRUS: Ez a szándékom.

PALAESTRIO: No, mindjárt utadba kerítem őt.

SCELEDRUS: Rajta, tedd meg;
(Palaestrio bemegy a katona házába)
tudni vágyom, amit láttam, láttam-e,
vagy pedig ez szavának áll s megmutatja itthon a lányt?
Megvan még a saját szemem, nem kérek kölcsön másikat.
Hanem ez a szolga hizeleg a lánynak, mindig körötte sompolyog,
ebédhez elsőnek hívják, övé az első jófalat;
bár három hónapja sincs még, hogy mihozzánk tartozik,
senkinek sincs a háznépből jobb dolga, mint épp neki.
De most azt kell tennem, amit teszek: a kaput lesem.
Itt megállok. Istenemre, föl nem ültet senkisémet.

NEGYEDIK JELENET

Palaestrio, Philocomasium, Sceledrus

- PALAESTRIO: *(Philocomasiummal kilép a katona házából)*
Az oktatást eszedbe tartsd.
- PHILOCOMASIUM: Mért mondod újra folyton?
- PALAESTRIO: Félek, nem léssz elég ravasz.
- PHILOCOMASIUM: Ne félj, a rosszra még tíz
jámbor leányt kioktatok, ha kell, fölöslegemből.
De rajta, kezd a cselvetést, én félreállok innen.
- PALAESTRIO: Mi van, Sceledrus?
- SCELEDRUS: Őrködöm, de fülem van, mondd, amit óhajtsz.
- PALAESTRIO: No, látom, épp ilyen leszel, ha a városkapun túl
kitárt karokkal függsz a fán és elpusztulsz.
- SCELEDRUS: Ugyan, mért?
- PALAESTRIO: Csak balra nézz, mondd: ki ez a nő?
- SCELEDRUS: A halhatatlanokra!
hisz ez a gazdánk ágyasa!
- PALAESTRIO: Biz annak látom én is,
szaladj tehát kedved szerint.
- SCELEDRUS: Hová?
- PALAESTRIO: Vesztedbe tüstént.
- PHILOCOMASIUM: Hol az a derék szolga, aki rám, ártatlanra fogta
a legnagyobb gyalázatot?
- PALAESTRIO: Ez mondta, amit meséltem.
- PHILOCOMASIUM: Te láttál csókolózni ott, te mondtad ezt, gazember?
- PALAESTRIO: Egy ismeretlen ifjuval.
- SCELEDRUS: Ezt mondtam, Herkulesre.
- PHILOCOMASIUM: Hogy engem?
- SCELEDRUS: Ezzel a két szememmel.
- PHILOCOMASIUM: Majd nem lesz szemed, ha
a láthatónál többet lát meg.
- SCELEDRUS: Vissza nem riasztasz,
mert amit láttam, láttam.
- PHILOCOMASIUM: Én bolond időfecsérlő,
fecsegek ezzel a féleszüvel, kit fejtől fosztok meg úgyis.
- SCELEDRUS: Kár fenyegetned: jól tudom, hogy a kereszt lesz a sírom.
Ott függött mind apám, nagyapám, szépapám, üköm, őszám.
Ezzel a fenyegetéssel nem tudod szemem kiásni úgysem.

De hallgasd meg néhány szavam, Palaestrio, könyörgök.
Honnan jött?

PALAESTRIO: Honnan, ha nem a házból?

SCELEDRUS: A házból?

PALAESTRIO: Látsz-e?

SCELEDRUS: Látlak.
Csodálatos, hogyan tudott átjönni onnan erre,
hisz erkély nálunk nincs sehol, se hátsókert, sem ablak,
hacsak nem rácsos; már pedig tudom, hogy láttalak benn.

PALAESTRIO: Te még tovább is vádolod, gazember?

PHILOCOMASIAM: Castoromra,
tehát ma éjjel álmodott álmom valóra válik?

PALAESTRIO: Mi volt az álom?

PHILOCOMASIAM: Íme, ez: - de jól figyeljetelek rám -
ikernővérem láttam én ma éjjel álmaimban,
hogyan kedvesével érkezett Athénból Ephesusba
s úgy látszott: szomszédunkban itt szálltak meg mind a ketten.

PALAESTRIO: *(félre)*
Palaestrio álmodta s ő meséli.
(Philocomasiumhoz)
Rajta folytasd.

PHILOCOMASIAM: Örültem álmomban nagyon, hogy jött, de épp miatta,
úgy tűnt nekem, hogy szörnyű nagy gyanuba keveredtem.
Álmomba háznépünkből egy, miként te most, bevádolt,
hogyan látta, amint egy idegen ifjúval csókolóztam,
mikor pedig ikertestvérem csókolt csak szerelmét.
Álmomban így ártatlanul ért rágalom, hamis vád.

PALAESTRIO: Nem az történt-e meg tehát, mit álmaidba láttál?
Derék egy álom, Herkules! Menj hát be és imádkozz.
Szerintem ezt gazdánknak is el kell mesélni.

PHILOCOMASIAM: El hát!
Nem is tűröm, hogy büntetlenül vádolhasson be bárki. -
(bemegy a katona házába)

SCELEDRUS: Félek, bolondul jártam el, viszketni kezd a hátam.

PALAESTRIO: Tudod, hogy véged?

SCELEDRUS: Biztosan bent van; most kell kapunkat
szemmeltartani, bárhol is tartózkodik.

PALAESTRIO: Sceledrus,
gondold meg ám, milyen csodás volt álma, mily hasonló,
még azt is látta benne, hogy te evvel vádolod meg.

SCELEDRUS: Most már magamnak sem tudom, mit higgyek, láttam és most
már úgy tűnik, hogy mégse láttam.

PALAESTRIO: Herkulesre, ne későn
térj észre; szépen tönkremégy, ha ez urunk fülébe ér el.

SCELEDRUS: Most már belátom: az imént homály borult szememre.

PALAESTRIO: Világos ez rég, mert a lány végig bent volt a házban.

SCELEDRUS: Nem beszélhetek biztosan: ha láttam őt, se láttam.

PALAESTRIO: Bizony bennünket ostobán majdhogynem tönkretettél,
uradhoz hű akartál lenni s magad majdnem megölted.
De épp a szomszéd ajtaja csikordul; hallgatok hát.

ÖTÖDIK JELENET

Philocomasium, Sceledrus, Palaestrio

PHILOCOMASIUM: *(kilép Periplectomenus házából, visszaszól)*
Tüzet az oltárra, hogy az ephesusi Dianát dicsérjem,
boldog hálával, füstölve jó arabs illatszerekkel,
mert Neptun országában ő a szörnyű sziklaszálak
között megőrzött, míg heves hullámon hánykolódtam.

SCELEDRUS: Palaestrio, Palaestrio!

PALAESTRIO: Mi kell, mi kell, Sceledrus?

SCELEDRUS: Ez a nő, aki most kijött, nem az urunk babája?
Philocomasium ez, vagy nem?

PALAESTRIO: Ő lesz az, Herkulesre;
de nagy csoda, hogyan tudott oda tőlünk átkerülni,
ha ő.

SCELEDRUS: Te még kételkedel, hogy ő-e?

PALAESTRIO: Annak látszik.

SCELEDRUS: Menjünk tehát, szólítsuk meg. Hé, mi dolog ez,
Philocomasium?
Mit keressz abban az épületben, odaát mi dolgod?
Miért nem felelsz? Hozzád beszélek.

PALAESTRIO: Polluxra, csak magadhoz,
mert ő bizony nem válaszol.

SCELEDRUS: Hozzád, te csupavétek
és bűn, te szomszédok között kószáló.

PHILOCOMASIUM: Kivel locsogsz itt?

SCELEDRUS: Kivel, ha nem veled?

PHILOCOMASIUM: Ki vagy? S velem mi dolgod, ember?

SCELEDRUS: Még mered kérdeni, ki vagyok?

PHILOCOMASIUM: Mért ne, ha egyszer nem tudom?

PALAESTRIO: S én ki vagyok, ha nem ismered őt?

PHILOCOMASIAM: Számomra undok, bárki vagy,
vele együtt.

PALAESTRIO: Nem ismersz minket?

PHILOCOMASIAM: Egyiketeket sem.

PALAESTRIO: Rettegek.

SCELEDRUS: Mitől?

PALAESTRIO: Hogy mi valamikép elvesztettük önmagunk,
ha egyszer nem ismer minket. Meg szeretném tudni már,
Sceledrus, mi vagyunk-e mi, nem változtatott-e át
egy szomszédunk titkon minket mássá, észrevétlenül.

SCELEDRUS: *Én* én vagyok.

PALAESTRIO: Polluxra, én is.

SCELEDRUS: Asszony, te rosszban sántikálsz.
Hozzád szólok, hé, Philocomasium!

PHILOCOMASIAM: Mitől ment el az eszed,
hogyan hibásan hamis néven szólíts engem?

SCELEDRUS: Hej, tehát,
hogyan hínak?

PHILOCOMASIAM: Iustitia a nevem.

SCELEDRUS: Hazudsz, mert juszta is rima vagy,
Philocomasium, hamis nevet akarsz viselni, úgy bizony.
Juszta is rima vagy, nem Iustitia: gazdám ellen vétkezel.

PHILOCOMASIAM: Én-e?

SCELEDRUS: Te, hát!

PHILOCOMASIAM: Hiszen tegnap éjjel érkeztem csak ide,
ifjú athéni kedvesemmel együtt.

PALAESTRIO: Mondd meg hát nekem,
mi dolgod van Ephesusban.

PHILOCOMASIAM: Hallottam, ikerhugom
itt lakik most, őt kívánom felkeresni.

SCELEDRUS: Csalfa vagy.

PHILOCOMASIAM: Castorra, inkább ostoba, azért veled fecsegek.
El is megyek.

SCELEDRUS: De nem eresztlek.
(*Megragadja*)

PHILOCOMASIAM: Engedj!

SCELEDRUS: Rajtakaptalak,
nem bocsátlak.

PHILOCOMASIUM:	Nagyot csattan arcodon a tenyerem, ha nem engedsz. (Szabadulni próbál)
SCELEDRUS:	(Palaestrióhoz) Te mit állsz ott? Mért nem segítesz nekem?
PALAESTRIO	Mert nem óhajtom, hogy hátam szenvedjen, hisz nem tudom, Philocomasium-e ez, vagy csak hasonló és nem ő.
PHILOCOMASIUM	Engedsz, vagy nem?
SCELEDRUS	Sőt erővel, ellenedre foglak el s hazahurcollak, ha nem jössz magadtól.
PHILOCOMASIUM	Vendég vagyok ebben a házban; Athénban van, Attikában otthonom, nincs közöm a házatokhoz, s hogy kik vagyok, nem tudom.
SCELEDRUS	Panaszold be: de nem eresztlek, csak ha szavadat adod, hogy utána oda mégy be. (A katona házára mutat)
PHILOCOMASIUM	Erőszakos vagy, idegen. Szavam adom, ha elengedsz, bemegyek, ahová akarod.
SCELEDRUS	Szabad vagy.
PHILOCOMASIUM	Így hát szabadon elmegyek. (Bemegy Periplectomenus házába)
SCELEDRUS	Asszonyi volt szava.
PALAESTRIO	Elszalasztottad, Sceledrus, zsákmányodat, hiszen ez gazdánk ágyastársa biztosan. De megtenné hamar...?
SCELEDRUS	Mit tegyek meg?
PALAESTRIO	Hozz ki kardot bentről nekem.
SCELEDRUS	Minek az?
PALAESTRIO	Berontok az épületbe s ha valakit odabenn véle csókolózni látok, meggyilkolom iziben.
SCELEDRUS	Hát gondolod, hogy ő volt az?
PALAESTRIO	Polluxra, biztosan ő.
SCELEDRUS	Hogyan tudott színlelni!
PALAESTRIO	Menj s a kardot hoz ki már.
SCELEDRUS	Megyek, hozom. (Bemegy a katona házába)
PALAESTRIO	Nincs lovas, nincs gyalogos sem, aki olyan vakmerő biztonsággal vinne véghez bármi tervet, mint a nő. Mily ügyesen osztotta szét két szerepre szavait

és szemfüles szolgatársam száját hogyan kente be.
Milyen remek, hogy átjárót fúrtam neki a falon.

SCELEDRUS *(kirohan)*
Hé, Palaestrio, a kardra semmi szükség.

PALAESTRIO Miért? Mi van?

SCELEDRUS Otthon van az úr babája.

PALAESTRIO Otthon?

SCELEDRUS Ágyában hever.

PALAESTRIO Polluxra, nagy bajt szereztél magadnak, ha ez így igaz.

SCELEDRUS Miért?

PALAESTRIO Amért kezet emeltél arra a szomszéd nőre ott.

SCELEDRUS Herkulesre, félek!

PALAESTRIO Senki nem másítja meg soha,
hogy az az ikernővére s azt láttad csókolózni bent.

SCELEDRUS Ez bizony biztos, hogy ő volt, amint mondod. Mily hamar
elveszhettem volna, ha szólok gazdánknak.

PALAESTRIO Bölcsőbb tehát
nem szólnod: a szolga többet tudjon, mint amennyit beszél.
Elmegyek, nehogy bevonj még dolgaiddba engem is:
a szomszédba megyek. Zavarod sehogyse tetszik nekem.
Ha jön az úr és keres majd, itt leszek, innen hívjatok. -
(Bemegy Periplectomenushoz)

HATODIK JELENET

Sceledrus, Periplectomenus

SCELEDRUS No, ez továbbállt, gazdájával annyira
törődik csak, mintha nem is volna ura.
De a lány nyilvánvalóan otthon van, hiszen
magam leptem meg épp előbb, amint hevert.
Vigyázni kell, most mindenképpen meglesem.

PERIPLECTOMENUS *(kilép a házból, mintha nem venné észre Sceledrust)*
Már azt hiszik, hogy férfi sem vagyok, hanem
asszony, a katona szolgái szomszédomban, olyan
gúnyt űznek velem. A vendég hölgyet, ki ide
tegnap Athénból barátommal érkezett,
szabad s nemes létére bántották ezek!

SCELEDRUS Elveszttem. Ez felém tart, Herkulesre, jön.
Be félek, ebből borzasztó bajom lehet,
ha jól hallottam, amit eddig szólt az öreg.

PERIPLECTOMENUS *(félre)*
A fickóhoz megyek.

	<i>(Fennhangon)</i> Sceledrus, átkozott, vendégemet te csúfoltad meg itt imént?
SCELEDRUS	Hallgass meg, ó szomszéd, könyörgök.
PERIPLECTOMENUS	Téged én?
SCELEDRUS	Tisztázni óhajtom magam.
PERIPLECTOMENUS	Tisztázni, te? Akinek ilyen csúnya és nagy bűne van? Amért zsoldosnép vagytok, tán azt vélitek, gazember, mindent meg szabad már tennetek?
SCELEDRUS	Szeretném...
PERIPLECTOMENUS	Úgy szeressenek az istenek s istennők, vétkedért vesszővel verlek el, naphosszat ütlek, pirkadattól alkonyig, amiért tetőmön összetörted a cserepeket, míg mászkáltál magadhoz méltó majmod után, amért felülről meglested vendégemet, amint ölelte és csókolta kedvesét s amért gazdád erényes ágyására bűnt fogtál s fejemre szörnyű nagy gyalázatot, s a vendéghölgyet zaklattad házam előtt. Ha nem büntetlek botokkal kedvem szerint, jobban elborítom szégyennel az uradat, mint hullámmal a szélvihar a tenger színét.
SCELEDRUS	Úgy megszorultam, Periplectomenus, nem tudom, vajjon téged kérdőre vonnom volna-e jobb, vagy, ha a nő nem az, akinek láttam előbb, előtted inkább tisztára kell mosnom magam, mert még most sem tudom, kit láttam itt imént, annyira hasonlít a miénkre az a nő, ha nem is ő.
PERIPLECTOMENUS	Tekints be hozzám s megtudod.
SCELEDRUS	Szabad?
PERIPLECTOMENUS	Sőt nyugodtan vizsgálj meg, parancsolom.
SCELEDRUS	Meg is teszem. <i>(Bemegy Periplectomenus házába)</i>
PERIPLECTOMENUS	<i>(beszól a katona házába)</i> Hé, Philocomasium, siess, fuss futva át hozzánk, a szükség rendeli. Azután, ha Sceledrus távozott tőlünk, siess és otthonotokba újra vissza futva fuss. Polluxra, félek, hogy még elront valamit, ha meg nem látja bent a nőt. - De már jön is.

SCELEDRUS	<i>(kilép Periplectomenus házából)</i> A halhatatlan istenetekre: olyant, aki jobban hasonlít rá és mégsem ő, hiszem, isten sem készíthet.
PERIPLECTOMENUS	Nohát?
SCELEDRUS	Bűnös vagyok.
PERIPLECTOMENUS	Ő az, tehát?
SCELEDRUS	Ha ő is az, akkor sem ő.
PERIPLECTOMENUS	Ezt láttad ott benn?
SCELEDRUS	Ezt és a vendégedet, amint épp csókolóztak.
PERIPLECTOMENUS	Ő az?
SCELEDRUS	Nem tudom.
PERIPLECTOMENUS	Akarsz meggyőződni?
SCELEDRUS	Szeretnék.
PERIPLECTOMENUS	Menj hamar haza s nézd meg, hogy a tiétek otthon van-e.
SCELEDRUS	Helyes: Be jó tanács! Azonnal újra itt leszek. <i>(Bemegy a katona házába)</i>
PERIPLECTOMENUS	Nem láttam senkit, akit ötletesebben és csodálni méltóbb csellel csaptak volna be. De, íme jön.
SCELEDRUS	<i>(kilép a házból)</i> Könyörgök, Periplectomenus, istenre, emberre, botorságomra kérlek és a térdeidre...
PERIPLECTOMENUS	Mért könyörögsz?
SCELEDRUS	Hogy megbocsásd tudatlan balgaságomat. Most már tudom: meggondolatlan voltam, vak és eszeveszett. Mert bent van Philocomasium.
PERIPLECTOMENUS	No, lóköető, hát láttad mind a kettőt?
SCELEDRUS	Láttam.
PERIPLECTOMENUS	Hívd urad.
SCELEDRUS	Tudom én, hogy a legnagyobb verést jogosan kapom s hogy vendéghölgyed megsértettem jogtalan; igen, de gazdám ágyasának hittem őt, ki mellé a katona örül állított.

	Egy kútból két vízcseppet nem vehetsz ki, mely jobban hasonlít egymásra, mint e két leány. Bevallom azt is, hogy a belső udvaron belestem.
PERIPLECTOMENUS	Hogyne vallanád, hisz láttam is. És láttad csókolózni bent vendégemet e lánnyal.
SCELEDRUS	Úgy van. Mért tagadnám? Így igaz. De azt hittem, Philocomasiumot látom ott.
PERIPLECTOMENUS	Egész silány embernek gondoltál tehát, ki tudva tűröm, hogy szomszédunk ellen a házamban így nagy vétket kövessenek el?
SCELEDRUS	Belátom végülis, hogy balga voltam előbb, most már mindent tudok; de semmit álnokul nem tettem.
PERIPLECTOMENUS	Sőt illetlenül, hisz úgy helyes, hogy a szolga fékentartsa száját és szemét és kezeit.
SCELEDRUS	Ha mától fogva csak egyszer is megmukkanok, bár biztosan tudok is valamit, feszítsetek meg, átadom magam neked; csak most még megbocsáss.
PERIPLECTOMENUS	Legyőzőm lelkemet, ne higgye, hogy gonosz szándékkal tetted ezt és megbocsátok.
SCELEDRUS	Áldjanak meg az istenek.
PERIPLECTOMENUS	De, Herkulesre, ha isten kedvel, nyelvedet tartsd féken ezentúl és amit tudsz, azt se tudd, amit láttál, ne lásd.
SCELEDRUS	Nagyon helyes tanács, így lesz; de eléggé megkérleltetek?
PERIPLECTOMENUS	Mehetsz.
SCELEDRUS	Parancsolsz mást is?
PERIPLECTOMENUS	Hogy ne ismerj ezután. (<i>A színpad sarkába vonul</i>)
SCELEDRUS	Ez rászedett. Be gyorsan megkegyelmezett, mintha nem neheztelne, de a tervét tudom: ha a forumról katonánk megérkezik, lefogat otthon. Hisz ez és Palaestrio együtt árulnak engem, érzem, rég tudom. Csapdábarejtett ételükből nem eszem! Meglépek inkább, néhány napra elbujok, míg elsimul a zavar, a harag elcsitul,

mert becsstelen nép büntetése jár nekem.
De dolgom bármint fordul is, most hazamegyek.
(*Elmegy*)

PERIPLECTOMENUS

Ez elpályázott. Jól tudom, Polluxra, hogy
a döglött disznó sokkal bölcsebb, mint ez, aki
hogy amit látott, nem is látta, elhiszi.
Szeme, füle és véleménye átszökött
a mi oldalunkra. Máig minden rendbe van:
nagyon jeles játéka volt a lánynak is.
A tanácsba térek újra; mert Palaestrio
nálunk van éppen és Sceledrus elszaladt:
teljes tanácsot tudunk tehát tartani.
Bemegyek, nehogy távollétemben döntsenek.
(*Bemegy a házába*)

HARMADIK FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Palaestrio, Periplectomenus, Pleusicles

PALAESTRIO

(kilép Periplectomenus házából, visszaszól)

Egy kicsit maradjatok még bent a házban Pleusicles, hagyjátok, hogy körülnézzek, hátha valahol csapda vár, mert tanácsot ülni vágyunk. Biztos hely kell most nekünk, ellenségeink ne tudják elragadni tervemet.

Mert legtöbbször a legjobb tervet tüntetik el a tolvajok, ha nem gondos óvatosság válogat ki jó helyet.

Mert a jó terv terveletlen, ha ellenségednek segít, és ha az ő hasznára szolgál, akkor bizony árt neked.

Ha tervedről ellenséged jóelőre értesül,

éppen avval bénítja meg nyelved s köti meg kezéd s véled végzi azt, amit te vágytál tenni övele.

Megtekintem, jobbfelől, vagy balfelől nem áll-e itt vadász, hálóként vetve ki terveinkre fűleit.

De látom már: a vidék az utolsó utcáig üres.

Kihívom őket.

(Bekiált a házba)

Hé, Periplectomenus, Pleusicles, lépjetek elő!

PERIPLECTOMENUS

(kijön Palaestrióval és Pleusiclesszel)

Íme, engedelmeskedtünk.

PALAESTRIO

Könnyű az uralom a jók felett.

Meg szeretném tudni mégis: mindent aszerint teszünk, ahogy ott bent megbeszéltük?

PERIPLECTOMENUS

Hasznosabb terv nincs.

PALAESTRIO

Igaz.

Te mit gondolsz?

PLEUSICLES

Ami nektek tetszik, ne tessék nekem?

Akad jobb barátom, mint te?

PERIPLECTOMENUS

Szavad kedves és szives.

PALAESTRIO

Polluxra, így illik hozzá.

PLEUSICLES

Csakhogy szenvedek, én szegény, testem-lelkem gyötri tettem.

PERIPLECTOMENUS

Mondd meg, mi kínozz; beszélj.

PLEUSICLES

Hogy téged tisztos korodban terhellek meg gyermekes csínyjeimmal, méltatlanul, erényes életű öreg,

	és még kérlek is reá, hogy fáradozz a kedvemért, hogya segíts meg és magad is olyat tégy szerelmemért, mit a te korod nem kerget, sokkal inkább elkerül: szégyelem, hogy aggkorodban ér miattam bosszúság.
PALAESTRIO	Új divat szerint szeretsz, ha bármi tetted szégyeled; akkor a jó szeretőnek árnya vagy csak, Pleusicles.
PLEUSICLES	Illik ez, hogy így korodban fáradozz szerelmemért?
PERIPLECTOMENUS	Mit beszélsz? Talán bizony már azt hiszed, az Acheron vizébe léptem féllábbal? Túl soká élek neked? Ötvennégy éves vagyok csak, tekintetem tiszta még, lábam lépése nem lomha, kezem könnyedén mozog.
PALAESTRIO	Fehér fejjel se véd vénnek, természete nem tunya, tökéletes képessége megvan, el nem távozott.
PLEUSICLES	Polluxra, hisz tapasztalom, hogy így igaz, Palaestrio; szíves szándéka nagyonis fiatal emberre vall.
PERIPLECTOMENUS	S ha veszélyben vagy vendégem, még jobban megismered jóindulatom irántad.
PLEUSICLES	Hisz már régen ismerem!
PERIPLECTOMENUS	Mert szerelmesnek segítve, kell hogy magad is szeress, rendelkezz tapasztalattal és ne kívülről keresd. Nem szerelmes nehezen érti a szerelmes szellemét. Maradt még testemben némi nedv, maradt még szerelem, a gyönyörből, örömeiből nem száradtam ki teljesen. Ha kell, szellemes szónok és kellemes asztaltárs vagyok: mind a kettő. Az asztalnál senki szavába nem kapok. Gondolok rá, hogy goromba ne legyek tapintatos társaságban és részem a beszédből kivegyem, de a hallgatásból éppúgy, hogyha épp másé a szó. Köpködésbe, tüsszögésbe, orrfúvásba nem fogok. Végre is Ephesusban születtem, nem faluban, nem tanyán.
PALAESTRIO	Ó, be nyájas félőreg! Ha mindez az erény benne van, amiről szólt, elhiszem, hogy dajkája Venus volt maga.
PERIPLECTOMENUS	Kellememből pusztán szónál többet adnak tetteim. Asztaltársam kedvesére nem vetem magam soha, jó husát el nem halászom, poharam előre nem tolom, nem törhet ki énmiattam, ha becsípek, háborúság: hogyha egy is kellemetlen, szót se szólok, elmegyek, az asztalnál csak szerelmet, tiszta tréfát kedvelek.
PALAESTRIO	Polluxra, hisz egész lelked a kellemre született: aranyat adok még három hozzád hasonló emberért.
PLEUSICLES	Ebben a korban egyetlen egy ilyen embert sem találsz, ki mindenben ilyen kedves és ennyire jó barát.

PERIPLECTOMENUS	Kényszerítlek, hogy beismerd: ifju még a szellemem, minden ügyben úgy segítlek sűrűn, el nem fáradok. Dühös, mogorva ügyvédre van szükséged? Itt vagyok. Vagy szelídre? A szélcsendes tengernél is szelidebb, a nyugati lenge szellő fuvalmánál lágyabb leszek. Legvidámabb lakmározó társad ugyancsak én leszek, nincs nálam jobb élősködő, bevásárló nincs különb, s oly kecsesen egy kurafi sem szökell, mint én tudok.
PALAESTRIO	<i>(Pleusicleshez)</i> Ennyi bölcsességhez még mit kérnél, hogyha rajtad állna?
PLEUSICLES	Méltó hálát adni néki úgy szeretnék mindezért, és neked, mert látom, miattam mennyi bosszúság gyötör. <i>(Periplectomenushoz)</i> Mégis bánt, hogy ilyen sok pénzt pazarolsz rám.
PERIPLECTOMENUS	Balga vagy. Rossz feleségre, ellenségre költögetni veszteség, jó baráttra, vendégedre nyereség a kiadás. Tudja a bölcs, hogy ő jár jól, mikor az istenre költ. Jó szívvel látlak vendégül, hálistennek van miből: egyél, igyál, mulass velem, jókedvvel rakd meg magad. Szabad a házam, szabad módon vágyom élni magam is. Mert hisz isten kegyelméből van vagyonom: asszonyul kaphattam volna előkelő, gazdag hozományu nőt, csakhogy otthonomba hozni nem kívánok nyelvelőt.
PLEUSICLES	Mért ne? Gyermekeket nevelni lelkesítő feladat.
PERIPLECTOMENUS	Herkulesre, lelkesítőbb, ha szabad vagy te magad.
PALAESTRIO	Tudsz tanácsot adni bölcsen másnak is, magadnak is.
PERIPLECTOMENUS	Mert a jó feleség édes, ha a földön bárhol is ráakadhatnál ilyenre; de otthonomba azt vigyem, ki sohasem mondja: „Drága férjem, gyapjút végy nekem, hadd készíttessek köpenyt és jó meleg fehérneműt néked, hogy ne fázz a télen”? Nőtől ezt nem hallhatod. Ámde a kakas meg se szólal s álmaimból felzavar, így szól: „Férjem, anyám számára újévi ajándékra adj, adj befőttre, adj Minerva ünnepére pénzt nekem, ráolvasóra, álmofejtőre, bélnézőre, jósra is; mily gyalázat, hogyha nem kap, fintorog rám mindegyik. Üres kézzel a varrónőt sem bocsáthatom tovább, lám, a szolgáló haragszik rég, amért mitsem kapott; már a bába is kevesli díját és pöröl velem; hát a szolgálók dadája, az már semmi pénzt se kap?” Ez s ehhez hasonló asszonyi nyavalyák visszatartanak, hogy nőt hozzak házamba, ki ily szörnyű szavakkal szónokol.
PALAESTRIO	Az ég irgalmas tehozzád: mert, ha egyszer elveszett a szabadság, nem egykönnyen állítod helyre megint.

PLEUSICLES	De dicsőség jó családban, nagy vagyonban gyermeket fölnevelni tenmagad és nemzetséged emlékeül...
PERIPLECTOMENUS	Mi szükségem gyermekekre? Van épp elég rokonom. Szépen élek most, megáldva, kedvem és szívem szerint. Köztük osztom szét a pénzem. Megkapják, ha meghalok. Itt nyüzsögnek, rám ügyelnek, minden vágyamat lesik. Pirkadatkor fölkeresnek; hogy aludtam, kérdezik. Azt tekintem gyermekemnek, aki hozzám bőkezű. Ha áldoznak: önmaguknál nagyobb részt adnak nekem. Lakomával, vacsorával, reggelivel látnak el. Legboldogtalanabb, aki legkevesebbet küld nekem. Ajándékkal versenyeznek s én magamban mormogom: „Vagyonomért vetélkedve dajkál, táplál a sok rokon.”
PALAESTRIO	Nagyon kitűnő elv szerint éled életed, hiszen három ikerfiad is van, hogyha jól érzed magad.
PERIPLECTOMENUS	Hiszen ha volna, bajom is volna a gyermekek miatt elég: egyiküknek láza lenne, szívem szenvedne rögtön és azt hinném, meghal; borosan elbukik, lóról lezuhan, már félnék, hogy nyakát szegte, vagy a lábát törte el.
PALAESTRIO	Érdemes rá, hogy sokáig éljen és gazdag legyen, mert vigyázva él, de jól is és barátain segít.
PLEUSICLES	Ó, te kedves! Az istenek engem úgy szeressenek, jól tették volna, ha nem egyformán mérik mindenki életét. Mint az árut fölbecsülvén a jó vásárrendező, a jó árat megállapítja, hogy érdeme szerint keljen el s a silány holmi árusát nyereségtől fosztja meg, úgy kellett volna nekik is az emberek életét felosztani: a derékét, kedvesét megnyujtani és a bűnös durva lelkét mennél előbb venni el. Hogyha így rendezték volna, sokkal kevesebb gonosz volna és nem is vétkezne olyan vakmerőn soha és a derekak számára olcsóbb volna az élelem.
PERIPLECTOMENUS	Ki az isten rendelését szídjá, balga - és bolond, aki kárhoztatja tettét. Erről ennyi szó elég. Most bevásárlók, barátom, hogy házamban érdemed s érdmem szerint szívesen jó falatokkal tartsalak.
PLEUSICLES	Nem bánom többé tehát, hogy nagy költségbe vertelek. Ámde bármi kedvesen is fogadjon a jóbarát, a vendég három napon túl mégiscsak terhére van; tíz napon túl valóságos Íliászt szül az indulat, még ha tűri is a gazda, mormog ám a szolganép.
PERIPLECTOMENUS	Én, barátom, szolgaságra szoktattam szolgálmat, nem én fogadok szót nekik, nem ők parancsolnak nekem. Ha bántja is őket, ami nekem kedves, a kormányos én vagyok; bárha bosszusak, mogorvák, mégis el kell végezniök. Most megyek, hová akartam, vásárolni.

PLEUSICLES	Légy szives, csak szerényen, ne nagy pénzen, én megelégszem bármivel.
PERIPLECTOMENUS	Ejnye, abba nem hagyod már ezt az ócska szózatot? Így ágrólszakadt szegények szoktak szólni, mint te most. Míg az asztalhoz feküsznek, tálaláskor szólnak így: „Mondd, mi szükség volt miattunk, házigazdánk, erre mind? Tán elment az eszed, hisz ezzel tizedet is jól tudsz tartani.”
PALAESTRIO	Mit nekik vettél, előbb jól összeszidják, úgy eszik.
PLEUSICLES	Ez bizony, Polluxra, így van: tiszta szemmel, tudva lát!
PERIPLECTOMENUS	De az asztal bármilyen dús, azt nem mondják sohasem: „Már vited tovább a tálat, hagyd a sonkát, nem eszem, ezt a csülköt csak ne kínáld, ángolnád még jó hideg, vidd odébb, menj.” Így beszédet senkitől se hallani. Ámde falnak, ráhasalnak asztalomra éhesen.
PALAESTRIO	Jól festi a rossz erkölcsöt a jó ember!
PERIPLECTOMENUS	Még bizony századrészét sem közöltem, hisz csak jutna rá időm!
PALAESTRIO	Most először terveinkre fordítsd figyelmedet. Mind a kettő jól füleljen. Szükséges, hogy megsegíts, Periplectomenus. Remek cselt gondoltam ki, mellyel a katonát, a nagysörényűt megkopasztjuk, és vele a leánynak s kedvesének jó alkalmat adhatunk, hogy együtt elszökjenek innen.
PERIPLECTOMENUS	Add elő a tervedet.
PALAESTRIO	Te pedig add elő gyűrűd nékem.
PERIPLECTOMENUS	Minek az neked?
PALAESTRIO	Ha nálam lesz, megmagyarázom minden mesterkedésemet.
PERIPLECTOMENUS	<i>(leveszi a gyűrűjét és odaadja Palaestriónak)</i> Vedd és használd.
PALAESTRIO	És te vedd át tőlem tervem titkait; így képzeltem...
PERIPLECTOMENUS	Mind a ketten figyelmesen fülelünk.
PALAESTRIO	Szörnyű szoknyahős a gazdám, eddig nem volt senkisé versenytársa, de nem is lesz párja.
PLEUSICLES	Én is úgy hiszem.
PALAESTRIO	Azt beszéli, hogy Parisénál sokkal szebb a termete, azt is, hogy itt Ephesusban minden asszony üldözi.
PERIPLECTOMENUS	Sokan hazugnak hinnének, ha így szólsz, de én tudom: színigaz mind, amit mondtál. Csakhogy, jó Palaestrio, arra kérlek, fogd rövidre, ahogy tudod, szavadat.

PALAESTRIO	Tudsz olyan leányra lelni, kinek szép a termete, de benseje csak csalással és furfanggal van tele?
PERIPLECTOMENUS	Szabad kell, vagy szabadoslány?
PALAESTRIO	Nekem mindegy, csak legyen kapható, olyan leány, ki testét testével tartja el, kinek cselt rejteget keble, nem szive, mert az nincs neki.
PERIPLECTOMENUS	Mosdott legyen, vagy ne mosdott?
PALAESTRIO	Mennél jobbvérű legyen, nagyon csinosra van szükség, nagyon fiatalra is.
PERIPLECTOMENUS	Van egy ifju pártfogoltam, egy örömlány; de miért van rá szükséged?
PALAESTRIO	Vezesd csak otthonodba, adj neki álruhát is, öltöztess fel, mint az úrinőt szokás, rendesen fésüld haját és viseljen fejdísz, tegyen úgy, mintha feleséged volna, így tanítsd ki.
PERIPLECTOMENUS	És miért?
PALAESTRIO	Majd megértitek. De van-e szolgálója?
PERIPLECTOMENUS	Jóeszű.
PALAESTRIO	Mert az is kell. Mind a kettőt arra oktasd hát, hogy ő feleséged, s a katonáért halálos vággyal hevül, mintha szolgájának e gyűrűt adta volna, s az énnekem, hogy közvetítve uramnak adjam.
PERIPLECTOMENUS	Hallom ám! Légy szíves, ne higgy egészen süketnek, van még fülem s jól használok.
PALAESTRIO	Ha kitanítod, fölkeresem uramat s a gyűrűt átadva közlöm: feleséged adta, hogy őt megnyerjem. Ismerem jól: vágyakozik majd szertelen, a gonosznak gondja úgyis csak paráznaságra van.
PERIPLECTOMENUS	Ha magára a Napra bízna, ő se tudna két ilyen alkalmas leányt találni, mint én. Bízz csak és remélj.
PALAESTRIO	Rajta hát, de gyorsan ám. (<i>Periplectomenus elmegy</i>) És most figyelj te, Pleusicles.
PLEUSICLES	Engedelmesen figyelek.
PALAESTRIO	Ha a katona hazajön, jól vigyázz: ne Philocomasiumot mondj.
PLEUSICLES	Hanem milyen nevet?
PLEUSICLES	Iustitiát.
PLEUSICLES	Tehát amelyről előbb szoltunk.

PALAESTRIO Csönd! Eredj!

PLEUSICLES Nem felejttem: mégis mondd meg, hogy mindez mire való.

PALAESTRIO Megtudod, ha szükség lesz rá; csakhogy addig csöndbe légy, s játszd azonnal, mint a többi, te is a magad szerepét.

PLEUSICLES Bemegyek hát.
(*Bemegy Periplectomenus házába*)

PALAESTRIO (*utánaszól*)
Menj és amit rendelttem, tedd józanul.

MÁSODIK JELENET

Palaestrio, Lurcio

PALAESTRIO Mily zavart keltek, mennyi gépet mozgatok!
Ma elragadom a katonától kedvesét,
ha seregem sikerrel sorakoztatom.
De hadd hívom ki ezt.
(*Bekiabál a katona házába*)
Sceledrus hej, ha nincs
dolgod, gyere a ház elé, hív Palaestrio!

LURCIO (*kijön*)
Ő nem jöhet.

PALAESTRIO Mért?

LURCIO Mert álmában csuklik épp.

PALAESTRIO Mi? Csuklik?

LURCIO Hortyog, így akartam mondani,
de mert ha csuklasz, vagy ha hortyogsz, egyremegy...

PALAESTRIO Szóval Sceledrus bent szundít.

LURCIO Csak orra nem,
az szörnyű zajt üt.

PALAESTRIO A pohárba ütötte hát
orrát titokban, míg nárdusbort töltögetett,
a pincemester. Hej, segédje te vagy, te gaz!

LURCIO No, mit kívánsz?

PALAESTRIO Az alhatnék hol jött reá?

LURCIO Úgy gondolom, szemén.

PALAESTRIO Nem azt kérdelem, pimasz.
Gyerünk; hisz úgyis véged, ha meg nem tudom.
Te hoztál néki bort?

LURCIO Nem hoztam.

PALAESTRIO Tagadod?

LURCIO Tagadom hát, hisz megtiltotta szólanom.
Nem töltöttem korsómba nyolc meszelyt neki,
és ő azon melegében *nem* itta ki.

PALAESTRIO Nem ittál?

LURCIO Vesszek el, ha ittam, vagy ha csak
ihattam volna.

PALAESTRIO Mért?

LURCIO Mert forró volt nagyon,
csak szűrcsöltem, mert megégette torkomat.

PALAESTRIO Ezek berúgnak s mi csak vizes lőrét iszunk.
Borunkra jó csapos és alcsapos vigyáz!

LURCIO Bizony helyükben magad is ezt tennéd, de mert
nem versenyezhetsz velünk, tehát irigykedel.

PALAESTRIO Eddig talán nem is lopott bort? Szólj, pimasz.
Mert mondhatom neked, hogy jóelőre tudd:
halálra kínozlak, ha hazudsz, Lurcio.

LURCIO Valóban? Így van? És ha megmondom neked,
a pince-ólból majd kirúgnak engem és
te majd magad mellé szemelsz ki másikat.

PALAESTRIO Bátran beszélj: Polluxra, ezt sosem teszem.

LURCIO Sohasem láttam, hogy kihozta volna a bort,
mert csak nekem szólt s én kihoztam azután.

PALAESTRIO S a hordók sűrűn fejtetőre álltak ott.

LURCIO A hordók, Herkulesre, nem táncoltak épp;
de volt amott lent egy sikamlós kis zugoly,
ahol közöttük kétfontos kancsó hevert,
gyakorta megtelt tízszer is, hiszen magam
láttam buzgón ürülni s telni meg megint,
a hordók tántorogtak, míg a kancsó ivott.

PALAESTRIO Eredj, eredj be már. A pincében ti így
dorbézoltok. A forumról gazdánkat hívom.

LURCIO Végem van! Holtra kínozz uram, ha hazajön
s megtudja ezt, azért nem mondtam el neki.
Egy napra elhalasztom a bajt: elfutok.
(A nézőkhöz)
A lelketekre kérlek, el ne áruljátok!

PALAESTRIO Hová mégy?

LURCIO Elküldtek, de rögtön visszajövök.

PALAESTRIO Ki küldött?

LURCIO Philocomasium.

PALAESTRIO Menj, de jőjj hamar!

LURCIO Kérlek, ha közben kiosztják a büntetést,
az én részem távollétemben vedd te föl.
(*Elmegy*)

PALAESTRIO Csak most jövök rá, a leány milyen ravasz:
Sceledrus alszik, ezt az alstrázsát pedig
elküldte, hogy oda átmehessen: így helyes.
De Periplectomenus jön a bájos nővel itt,
kit kértem tőle. Az istenek segítenek!
Mily méltóságos mezbe van, nem is olyan,
mint egy örömlány. Ügyünk kezünk alá simul.

HARMADIK JELENET

Periplectomenus, Acroteleutium (Milphidippa), Palaestrio

PERIPLECTOMENUS Közöltem, Acroteleutium, veled is, Milphidippa,
tervünk sorjában rendesen; ha a cselszövést s a tervet
kevésbé értitek talán, világosan kifejtem
megint; de hogyha értitek, cseveghetünk egyébről.

ACROTELEUTIUM Bolondság volna, pártfogóm, és bárgyuság ígérnem,
hogy bármi munkát vállallok, vagy téged megsegítlek,
ha nem tudnám a szemtelen csalást magam faragni.

PERIPLECTOMENUS De többet ér, ha intelek.

ACROTELEUTIUM Örömlényt ilyenre
oktatni, nem titok, mit ér. Hiszen megmondtam én is
önként, miután füleim szavaid tengerét már
megitták, hogy a katonát hogyan verem ma fejbe.

PERIPLECTOMENUS Egyedül senki sem elég bölcs; már gyakorta láttam,
kik szöktek a jó tanács tájáról, pedig rá sem találtak.

ACROTELEUTIUM Ha a nőnek valami bűnt kell tennie, csalfaságot,
emlékezete vele van mindig, örökre, halhatatlan.
De hogyha hűség van soron, vagy bármilyen derék tett,
feledékeny lesz és emlékezete cserbehagyja nyomban.

PERIPLECTOMENUS De éppen attól félek én, hogy mindkettő ma munkád:
mert ami rosszat a katonának okoztok, az nekem jó.

ACROTELEUTIUM Ne félj: ha nem tudjuk, mi az, megtesszük még a jót is.

PERIPLECTOMENUS Az asszony rossz portéka.

ACROTELEUTIUM Aki megveszi, még silányabb.

PERIPLECTOMENUS Ez illik hozzátok. Gyerünk.

PALAESTRIO (*félre*)
Ideje hozzájuk lépnem.
(*Fennhangon*)
Örülök, hogy épségben érkezel bájos kíséreteddel.

PERIPLECTOMENUS	No, éppen jókor jössz te is, Palaestrio. Íme, itt van a két leány, ahogy kívántad, úgy öltözve.
PALAESTRIO	Nagyon jó! Palaestrio Acroteleutiumot köszönti.
ACROTELEUTIUM	Ki ez az ember, ki ismerősként néven szólít?
PERIPLECTOMENUS	Ez a mi építészünk.
ACROTELEUTIUM	Üdvözlégy, építő.
PALAESTRIO	Te is. De mondd, helyes tanáccsal ellátott gazdád?
PERIPLECTOMENUS	Mindkettőt jól kioktatva hoztam.
PALAESTRIO	Mégis szeretném hallani, nehogy hibázzatok majd.
PERIPLECTOMENUS	Parancsaidhoz nem tettem magamtól semmi újat.
ACROTELEUTIUM	Ugye, gazdádát, a katonát csapjuk be?
PALAESTRIO	Jól beszéltél.
ACROTELEUTIUM	Már minden bölcsen készen áll, finom, ravasz csalásra.
PALAESTRIO	Akként viselkedj, mintha az ő felesége volnál.
ACROTELEUTIUM	Úgy lesz.
PALAESTRIO	És lelkedet a katonáért emészted.
ACROTELEUTIUM	Így teszek majd.
PALAESTRIO	S mintha ebben az ügyben én szolgálóddal segítenék.
ACROTELEUTIUM	Derék jós lennél, kedvesem, úgy mondod most a jövőndöt.
PALAESTRIO	És hozzám a te szolgálólányod hozta a gyűrűt, hogy üzenetteddel adjam át a katonának.
ACROTELEUTIUM	Így van.
PERIPLECTOMENUS	Minek beszélni hát tovább, ha jól emlékszik?
ACROTELEUTIUM	Így jobb. Mert gondold csak meg, pártfogóm: ha a hajó alapját derék építőmesterünk jól összeállította, továbbtákolni könnyű már a jól megalapozottat. Hajónk gerince jó, elég szilárd alapra épült, s a mérnökök sem ostobák, mert értik ám a dolguk. Ha nem marad el az anyagszállító, mert szükség van reá is (mivel magunkat ismerem), hajónk hamar felépül.
PALAESTRIO	Te ismered a katonát, gazdámat?
ACROTELEUTIUM	Miféle kérdés? Ne ismerném, kit a nép utál, a nagysörényű szájhósti, azt a kikent bujálkodót?
PALAESTRIO	S ő ismer?

ACROTELEUTIUM	Sohase látott; hogyan ismerhetne meg tehát?
PALAESTRIO	Remek beszéd: ha így áll az ügy, Polluxra, még jobban sül el.
ACROTELEUTIUM	Csak add a fickót kezembe, mással ne törődj. Ha nem csapom be szépen, hibáztassatok mindenért.
PALAESTRIO	De most eredjetek be: okosan tegyétek dolgotok.
ACROTELEUTIUM	Bízd ránk. Törődj te mással.
PALAESTRIO	Vezesd be, Periplectomenus, e kettőt; én a forumra, hozzá megyek, a gyűrűt átadom s megmondom néki egyben, hogyan feleséged adta nekem, mivel belé szerelmes. A szolgát ideküldd, mielőtt megérkezzünk a forumról, mintha titokban küldenék.
PERIPLECTOMENUS	Meglesz. Törődj te mással.
PALAESTRIO	De ti meg evvel. Én a katonát jól megterhelve hozom már. (<i>Elmegy</i>)
PERIPLECTOMENUS	Jól járj az úton, légy szerencsés. (<i>Acroteleutiumhoz</i>) Hogyha sikerrel elérem, hogyan a katona kedvese vendégemé legyen ma s ez Athénba elvihesse őt, ha elvégezzük e munkát, mekkora jutalmat adok neked!
ACROTELEUTIUM	A másik nő segít-e?
PERIPLECTOMENUS	Készségesen és ötletesen.
ACROTELEUTIUM	Bízom tehát ügyünkben. Ha egyikünk a másikat ravaszsággal segíti, nem rettegek, hogy bárki is lefőz csalárd cselével.
PERIPLECTOMENUS	Gyerünk be, bent a dolgokat gondoljuk át vigyázva, csak azt tegyük, mit tenni kell, illően, jól ügyeljünk: ne ingadozzunk, hogyha jön a katona.
ACROTELEUTIUM	Csak ne tarts föl. (<i>Bemennek Periplectomenus házába</i>)

NEGYEDIK FELVONÁS

ELSŐ JELENET

Pyrgopolinices, Palaestrio

PYRGOPOLINICES	Kellemes, ha kívánságod szíved szerint teljesül. Én ma Seleucus királyhoz elküldtem élősdimet, egybetegreltem a zsoldosokat, Seleucushoz ő vigye, oltalmazzák birodalmát, csak nekem nyugtom legyen.
PALAESTRIO	Jobb, ha magaddal törődöl, mint övele, mert hiszen rajtam keresztül kiváló új szerencse vár ma rád.
PYRGOPOLINICES	Mellőzők hát mindent, feléd fordítom figyelmemet. Csak beszélj: mindkét fülemmel rendelkez, ahogy kívánsz.
PALAESTRIO	Nézz körül hát, senki meg ne lesse, hogy tanácskozunk; mert titokban kell a dolgot tennem, így bízták reám.
PYRGOPOLINICES	Senki sincs itt.
PALAESTRIO	Vedd először ezt a szerelmi zálogot.
PYRGOPOLINICES	Mi ez? Honnan van?
PALAESTRIO	Előkelő gyönyörű nőtől, aki belédveszett, megkívánta szertelen szépségedet. Szolgálója hozta ezt a gyűrűt, hogy hozzád vigyem.
PYRGOPOLINICES	Szabad volt, vagy szolgálányból vessző által lett szabad?
PALAESTRIO	Jaj! Hogy én még szabadosnőt mernék neked ajánlani! hisz a rád vágyó szabad nőkre is alig jut már idő.
PYRGOPOLINICES	Férjnél van, vagy özvegy?
PALAESTRIO	Férjnél, s mégis özvegy.
PYRGOPOLINICES	Hogy lehet mindakettő?
PALAESTRIO	Mert fiatal létére öreg férje van.
PYRGOPOLINICES	Nagyszerű!
PALAESTRIO	Alakja bájos és remek.
PYRGOPOLINICES	Nehogy hazudj!
PALAESTRIO	Szépségedre csak ő méltó.
PYRGOPOLINICES	Akkor tehát gyönyörű. De ki ő?

PALAESTRIO	Vén szomszédodnak, Periplectomenusnak asszonya; bomlik érted, az öregtől el akar szökni, gyűlöli. Kérte, hogy hozzád esengjek, esdekeljek, tedd neki lehetővé.
PYRGOPOLINICES	Ha ő akarja, Herkulesre, szívesen.
PALAESTRIO	Hogy akarja-e?!
PYRGOPOLINICES	De a lánnyal otthonunkban mit tegyünk?
PALAESTRIO	Mondd, hogy menjen el házadból, ahova akar, mert hiszen épp Ephesusba jött az anyja s ikernővére érte ma.
PYRGOPOLINICES	Mit beszélsz? Az anyja megjött?
PALAESTRIO	Aki mondja, tudja jól.
PYRGOPOLINICES	Herkulesre, a lányt leráznom épp a legjobb alkalom.
PALAESTRIO	Gyengéden kívánod tenni?
PYRGOPOLINICES	Adj tanácsot, szólj hamar.
PALAESTRIO	Kívánod, hogy tőled rögtön szépszerével váljon el?
PYRGOPOLINICES	Ezt kívánom.
PALAESTRIO	Akkor így tégy - hisz vagyond van elég -: add az aranyat, az ékszert, amit eddig tőled kapott, ajándékul néki, menjen - vigye magával bárhová.
PYRGOPOLINICES	Jó. De míg eleresztem ezt, a másik hűtlen ne legyen, erre vigyázz.
PALAESTRIO	Balga vagy: hisz szeménél jobban szeret.
PYRGOPOLINICES	Venus kedvel.
PALAESTRIO	Psz. Hallgass már! nyílik az ajtó: bújj idebb, mert övé a közvetítő gyorshajó, mely itt kilép. (<i>Milphidippe kilép Periplectomenus házából</i>)
PYRGOPOLINICES	Gyorshajó?
PALAESTRIO	A szolgálója, aki épp most lép elő, ki a gyűrűt küldte vélem.
PYRGOPOLINICES	Hej, Polluxra, ez a nő nagyon csinos.
PALAESTRIO	Hozzá képest csak majom, csak csúf kuvik. Látod: vadászik szemével és madárra les füle.

MÁSODIK JELENET

Milphidippa, Pyrgopolinices, Palaestrio

- MILPHIDIPPA *(félre)*
Itt a ház előtt a cirkusz, benne kell ma játszanom.
Úgy teszek, minthogyha őket észre sem venném amott.
- PYRGOPOLINICES *(Palaestrióhoz)*
Csöndbe légy: nagyon figyeljünk, tán megemlít engem is.
- MILPHIDIPPA *(fennhangon)*
Nincs közelben senki, aki más ügyébe ártja magát sajátja helyett, ki maga ura, ráér, s engem megfigyel?
Ilyen embertől félek, hogy erre jön s utunkba áll,
míg szegény urnóm kilép a házból s erre átvonul,
ő, ki a katonára vágyik, szíve kegyetlenül remeg,
úgy bolondul azért a bájos, gyönyörűszép emberért,
Pyrgopolinicesért.
- PYRGOPOLINICES
Hisz ez is szerelmes ám belém:
bájamat dicséri.
- PALAESTRIO
Szappanra szavának szüksége nincs.
- PYRGOPOLINICES
Hogy érted ezt?
- PALAESTRIO
Mert beszéde tiszta, nem szennyesszavú,
hisz terólad szól, tehát nem érint semmi piszkosat.
De az ő úrnője is szép, tündöklő asszonyszemély.
- PYRGOPOLINICES
Herkulesre, kezdek is már vágyni rá, Palaestrio!
- PALAESTRIO
Még mielőtt láttad volna?
- PYRGOPOLINICES
Látom, mert hiszek neked.
Ez a gyorshajócska visz rá a szerelemre.
- PALAESTRIO
Hagyd csak ezt,
ne szeresd, mert menyasszonyom; ha elveszed asszonyát,
akkor én is nyomban őt.
- PYRGOPOLINICES
Mért nem szólítod meg tehát?
- PALAESTRIO
Rajta, kövess.
- PYRGOPOLINICES
Követőd vagyok.
- MILPHIDIPPA *(mintha nem látná őket)*
Bárcsak jönne alkalom,
bárcsak rátalálnék arra, kiért elhagytam otthonom.
- PALAESTRIO *(megszólítja Milphidippát)*
Meglesz, el is éred, amit kívánsz. Lelked bízzék, ne remegj hát.
Van egy ember, aki, hogy hol bukkansz rá, tudja.
- MILPHIDIPPA
Ki szólít engem?
- PALAESTRIO
Ki tanácsban a társad, terveid is veled együtt tudja nagyon jól.

MILPHIDIPPA Úgy hát titkom nem titkolom.

PALAESTRIO Nem is és igen is, ha beszélsz is.

MILPHIDIPPA Mit rejt a szavad?

PALAESTRIO Hogy hűtlen előtt hallgatsz, de ki hű, az előtt nem.

MILPHIDIPPA Jelt adj, ha te is mivelünk vagy Baccháns.

PALAESTRIO Egy nő férfire vágyik.

MILPHIDIPPA Polluxra, ilyen sok van.

PALAESTRIO De kevés, aki ujjáról küld gyűrűt.

MILPHIDIPPA Ez az, értelek így, meredek lejtőből sík út lett szavad által.
De van itt valaki?

PALAESTRIO Vagy igen, vagy nem.

MILPHIDIPPA Veled óhajtok csak szólni.

PALAESTRIO Röviden? Hosszan?

MILPHIDIPPA Csak három szócskát.

PALAESTRIO *(Pyrgopoliniceshez)*
Várj itt, visszajövök majd.

PYRGOPOLINICES És én, gyönyörű alakommal, ilyen nagy hős létemre csak álljak?

PALAESTRIO Nyugalom, türelem, hiszen érdeked ez.

PYRGOPOLINICES Gyorsan, hisz a várakozás kín.

PALAESTRIO De tudod, hogy a nő kényes holmi s vele óvatosan kell bánni.

PYRGOPOLINICES Tégy hát, ahogyan legjobbnak látod.
(Palaestrio félrevonul Milphidippával)

PALAESTRIO *(félre)*
A kő se hülyébb gazdámnál.
(Milphidippához)
Szólj hát, mit akarsz?

MILPHIDIPPA Hogy e Tróját hogy vesszük be, milyen hadicsellel,
tőled várom a szót.

PALAESTRIO Minthogyha az asszonyod érte...

MILPHIDIPPA Tudom már.

PALAESTRIO Csak emeld egekig szép érdemeit, dicsérd arcát meg alakját.

MILPHIDIPPA Az eféle dologhoz jól értek, már észrevehetted előbb is.

PALAESTRIO Mindenre vigyázz, mindenre ügyelj, szavamat lesd nagy figyelem-
mel.

PYRGOPOLINICES *(Palaestrióhoz)*
Bízz már valamit rám is ma e munkából. Gyere szólni kívánok.

PALAESTRIO *(hozzásiet)*
Hiszen itt vagyok és szavadat várom.

PYRGOPOLINICES	Mit szólt az a lányka?
PALAESTRIO	Közölte, hogy az asszonya sír keseregve szegény, gyötrődik s omlik a könnye, mert érted eped, mert érted eseng: e leány is ezért keresett fel.
PYRGOPOLINICES	Hát lépjen idebb.
PALAESTRIO	De tudod, mit tégy? Légy göggel telve egészen, minthogyha huzódoznál és szídj, amiért e piszokba keverlek.
PYRGOPOLINICES	Helyes, így teszek.
PALAESTRIO	Úgy akarod, hogy a lányt, ki keres, szólítsam eléd már?
PYRGOPOLINICES	Ha akar valamit, jöjjön hozzám.
PALAESTRIO	<i>(Milphidippához, fennhangon)</i> Gyere lány.
MILPHIDIPPA	<i>(Pyrgopoliniceshez lép)</i> Üdvözlég, szépség.
PYRGOPOLINICES	Nevemen szólít. Az istenek adják meg, bármit is óhajtsz.
MILPHIDIPPA	Hogy véled teljék mindig az élet...
PYRGOPOLINICES	A kérés nagy!
MILPHIDIPPA	Ám nem enyém, de az asszonyomé, aki érted eped.
PYRGOPOLINICES	Bizony sok a társa e vágyban és egynek sem sikerül.
MILPHIDIPPA	Castorra, nem is csoda, hogy magad sokra becsülöd, mikor így gyönyörű, daliás és ekkora hírű vitéz vagy. Volt ember már, akit inkább istennek hinnénk?
PALAESTRIO	Bizony ez nem ember - <i>(félre)</i> mert dögkeselyűben több az emberi.
PYRGOPOLINICES	<i>(félre)</i> Büszke leszek, ha ez a nő így dícsér.
PALAESTRIO	<i>(félre)</i> Nézd a pimaszt; látod, mily nagyra fuvódik? <i>(Pyrgopoliniceshez)</i> Mért nem szólsz már? Attól jön a lány, akiről az előbb hoztam hírt.
PYRGOPOLINICES	De melyiktől jön? mert rengetegen vágnak rám, nem jut szembe.
MILPHIDIPPA	Ki lehúzta a gyűrűt ujjáról s a te ujjad feldiszitette. Mert ezt a gyűrűt e mohó fiúnak, ki neked adta, tőle hoztam.
PYRGOPOLINICES	Mondd hát, mit akarsz, te leány.

MILPHIDIPPA Ne taszítsd el a nőt, aki vágyakozik rád,
mert őt csak az életed élteti és csak tőled függ, van-e, nincs-e.

PYRGOPOLINICES És ő mit akar?

MILPHIDIPPA Hozzád szólni, téged érinteni, ölelni.
És hogyha te nem segited meg, a lelke lelankad, csügged egészen.
Tedd meg, amire kérlek, Achillesem, ki szép vagy, mentsd meg a szépet.
Könyörülj rajtunk, városbevevő, fejedelmek nagy megölője.

PYRGOPOLINICES Hej, Herkulesem, milyen undok ügy ez!
(*Palaestrióhoz*)
Hányszor mondtam, te gazember,
hogyan meg ne ígérd a csőcseléknek munkám.

PALAESTRIO Hallod-e, asszony?
Megmondtam már, de megismétlem, hogy bért kell adnod e kannak,
magjából nem juttat soha egy kocácskának sem anélkül.

MILPHIDIPPA Meglesz, követeljen bármennyit.

PALAESTRIO Egy arany Fülöp-talentum az ára:
kevesebbet senkitől sem fogad el.

MILPHIDIPPA Castorra, tehát nagyon olcsó!

PYRGOPOLINICES Soha pénzvágy nem volt bennem, hisz gazdag vagyok éppen eléggé.
Van Fülöp-aranyam több mint ezer.

PALAESTRIO Hát még az a rengeteg kincs.
Nem ezüstrudak: ezüsthegységek, magasabbak az Aetna hegyénél.

MILPHIDIPPA (*félre*)
Castorra, milyen hazug ez!

PALAESTRIO (*félre, Milphidippához*)
Hogyan játszom?

MILPHIDIPPA (*félre, Palaestrióhoz*)
S én hogy csalogatom?

PALAESTRIO Jól.

MILPHIDIPPA (*Pyrgopoliniceshez*)
De kérlek, küldjete el nyomban.

PALAESTRIO (*Pyrgopoliniceshez*)
Legalább azt mondd meg a lánynak,
hogyan megteszed, vagy nem teszed.

MILPHIDIPPA Mért kínozzod asszonyomat, hisz
nem szolgált haragodra szegény.

PYRGOPOLINICES Mondd hát neki, átjöhet hozzám
s én minden vágyát teljesítem.

MILPHIDIPPA Most úgy tettél, ahogyan kell.
Mert azt akarod, amit ő is akar...

PALAESTRIO *(félre)*
Nem sőtlan az esze e lánynak.

MILPHIDIPPA ...s mert nem néztél le, mint közvetítőt, túrted, hogy esengjek hozzád.
(félre, Palaestrióhoz)
No, hogy játszom szerepem?

PALAESTRIO *(félre, Milphidippához)*
Remekül; alig fojthatom el nevetésem.

MILPHIDIPPA El is fordultam már tőled ezért.

PYRGOPOLINICES Polluxra, te lány nem is érted,
mily nagy tisztesség jut úrnődnek!

MILPHIDIPPA De tudom, közlöm vele is majd.

PALAESTRIO Aranyért adhatná másnak magát!

MILPHIDIPPA Hiszem is, Polluxra, hogy így van.

PALAESTRIO Mert akit az én gazdám teherbeejt, csak nagyszerű harcosokat szül,
kik nyolcszáz évig élnek mind.

MILPHIDIPPA *(félre, nevetésével küzd)*
Te bolondos, jajj a fejednek.

PYRGOPOLINICES Mit mondsz? Ezer évig is élnek azok mind, századokon keresztül.

PALAESTRIO Csak azért mondtam kevesebbet, hogy ne higgyje, szemébe hazudtam.

MILPHIDIPPA Végem van! Az apjuk meddig él, ha az életük ennyire hosszú?

PYRGOPOLINICES Tudd meg, miután Ops Jupitert szülte, másodnapon születtem.

PALAESTRIO Ha csak egy nappal jön előbb a világra, most kormányozna az égben.

MILPHIDIPPA *(nem bírja türtőztetni a nevetést)*
Már, kérlek, elég, engedjete el: ha lehet, még élve mehessek.

PALAESTRIO Hát mért nem eredsz? Választ kaptál.

MILPHIDIPPA Megyek is, hozom asszonyomat már,
hisz ezért jöttem. De akarsz mást is?

PYRGOPOLINICES Hogy még szebb már ne legyek, mert nagy szépségem csak gondot okoz.

PALAESTRIO *(Milphidippához)*
Minek állsz? Nem mégy?

MILPHIDIPPA Megyek is már.

PALAESTRIO De hallod-e, szépen mondd s okosan.

MILPHIDIPPA Táncol szíve majd örömében.

PALAESTRIO *(suttogva, Milphidippához)*
 Philocomasiumot meg küldd haza, ha ott van,
 mert itthon a gazda.

MILPHIDIPPA *(suttogva)*
 Úrnőmmel van s hallgatta, amit mondtunk, titkon, vele együtt.

PALAESTRIO Helyesen tették; munkájukat így majd jobban irányíthatják.

MILPHIDIPPA *(fennhangon)*
 No eressz, megyek. -

PALAESTRIO Én meg nem gátollak, meg se foglak, meg se...

PYRGOPOLINICES Küldd asszonyodat, jöjjön gyorsan, térjünk már rá a dologra.

HARMADIK JELENET

Pyrgopolinices, Palaestrio

PYRGOPOLINICES Te, adj tanácsot, mit tegyek, Palaestrio,
 az ágyasommal; semmiképen nem lehet
 befogadnom a másikat, míg el nem küldöm azt.

PALAESTRIO Mért kérdezel, mit tégy? Megmondtam már, hogyan
 tudod tapintattal lerázni a leányt.
 Az ékszer és ruhát, amit tőled kapott,
 mind tartsa meg, vegye, vigye magával, hordja el;
 és mondd, hogy menjen haza, itt az ideje;
 közöld, hogy itt van anyja és ikerhuga,
 az ő kíséretükben egyenest hazamehet.

PYRGOPOLINICES Honnan tudod, hogy itt vannak?

PALAESTRIO Láttam magam
 ikerhugát itt.

PYRGOPOLINICES Látogatóba jött ide?

PALAESTRIO Igen.

PYRGOPOLINICES Vajjon széptermetű?

PALAESTRIO Már megkivánsz mindent!

PYRGOPOLINICES S az anyja hol van, mit mondott huga?

PALAESTRIO Dagadt és gyulladt szemmel fekszik a hajón,
 így mondta a hajós, ki idáig hozta el
 s ki most a szomszédunkban vendégeskedik.

PYRGOPOLINICES És a hajós széptermetű?

PALAESTRIO Hagyd ezt, hiszen
 már jó csődör lehetnél a kancák között,
 férfire, nőre egyaránt vágyakozol.
 Evvel törődj!

PYRGOPOLINICES Tanácsot adtál: most tehát
közöld is a lánnyal, így kívánom, te magad:
hisz nagyon illik is hozzád e feladat.

PALAESTRIO De hasznosabb, ha dolgoz magad rendezed.
Hogy kénytelen vagy házasodni, mondd neki,
mert minden rokonod és barátod sürgeti.

PYRGOPOLINICES Így gondolod?

PALAESTRIO Hogy is gondolnám máshogyan?

PYRGOPOLINICES Megyek tehát. Te addig itt a ház előtt
vigyázz s szólíts ki rögtön, ha a nő kilép.

PALAESTRIO Dolgodra gondolj.

PYRGOPOLINICES Végiggondoltam: ha nem
távozik önként, majd erővel kiteszem.

PALAESTRIO Azt meg ne tedd; sőt sokkal inkább hálatelt
szívvel vonuljon el, mint mondtam, add neki
az eddig kapott aranyat, ékszereket, vigye.

PYRGOPOLINICES Ez az óhajom.

PALAESTRIO Hiszem, hogy könnyen éred el.
De menj be már, ne állj.

PYRGOPOLINICES Megyek szavad szerint.
(*Elmegy*)

PALAESTRIO Talán megváltozott? Vajjon nem éppolyan,
amilyennek mondtam, ez a parázna katona?
Jó lenne most, ha jönne Acroteleutium,
vagy szolgálója, vagy Pleusicles. Juppiter!
(*A két nő Pleusiclesszel kilép Periplectomenus házából*)
A Jószerencse nem hagy engem el soha!
Mert akiket legjobban vágytam látni én,
a szomszédból mind együtt jönnek is felém.

NEGYEDIK JELENET

Acroteleutium, Milphidippa, Pleusicles, Palaestrio

ACROTELEUTIUM Jőjjetek, de nézzetek szét gondosan, ne legyen tanunk.

MILPHIDIPPA Nem látok senkit, csak akit kívánunk.

PALAESTRIO Én meg titeket.

MILPHIDIPPA Hogy vagy, építőmesterünk?

PALAESTRIO Építés? én? Ugyan! Mi más?

PALAESTRIO Melletted nem vagyok méltó, hogy falba verjek egy szöveget.

MILPHIDIPPA Ej, valóban?

PALAESTRIO	Olyan ügyes, ékesszóló csínytevő, oly remekül meggyalulta gazdámát.
MILPHIDIPPA	Ez semmi még.
PALAESTRIO	Légy nyugodt, mert minden dolgunk jól simul kezünk alá. Csak tovább is folytassátok segítő munkátokat, mert a katona maga ment be, hogy arra kérje kedvesét: menjen anyjával s hugával innen Athénba.
PLEUSICLES	Nagyszerű!
PALAESTRIO	Sőt tanácsomra az aranyat és az ékszeret, amivel ellátta eddig, ajándékba adja mind, csak menjen el.
PLEUSICLES	Könnyű, hogyha arra vágyik, amit a leány akar.
PALAESTRIO	Nem tudod, ha a mély kútból fölvergődtél újra már, hogy a visszazuhanásnak legnagyobb veszélye vár? Most a kút szájához értünk, de nem viszünk semmit el, ha gazdám megsejt előre bármit is: most kell a csel a leginkább.
PLEUSICLES	Erdőszámra van épületfánk, azt hiszem: három asszony és te és én és hatodszor az öreg. És hatunkban annyi furfang, hogy tudom már biztosan, nincs olyan város sehol, mit csellel el nem foglalunk.
PALAESTRIO	Csak vigyázzatok.
ACROTELEUTIUM	Azért jöttünk hozzád, rendelkez velünk.
PALAESTRIO	Jól teszitek. Most tenéked osztom ki a tartományt.
ACROTELEUTIUM	Csak parancsolj, fővezérem, megteszem, ami rajtam áll.
PALAESTRIO	Ötletesen és okosan játsszuk ki a katonát és finoman.
ACROTELEUTIUM	Castoromra, gyönyör e parancs.
PALAESTRIO	Tudod, hogyan?
ACROTELEUTIUM	Úgy tegyek, ugye, mintha szerelem szagatna érte?
PALAESTRIO	Jól tudod.
ACROTELEUTIUM	Mintha belé bolondulva hagynám most el férjemet, mert csak ővele szeretnék nászralépni.
PALAESTRIO	Így helyes. Ezt az egyet még jegyezd meg: mondd, hogy hozományod e ház és elköltözött belőle az öreg a válás után, máskülönben félni fog a más házába lépni ő.
ACROTELEUTIUM	Jó tanács.
PALAESTRIO	Ha most kijön, kérlek, már messziről mutasd, mintha szép alakja mellett megvetné a magadét, mintha vagyonát tisztelettel tekintené s egyben az

	arca szépségét magasztald, kellemét és termetét. Elég ennyi a jótanácsból?
ACROTELEUTIUM	Épp elég. És megfelel neked is, ha csiszolt munkámon semmi hibát nem találsz?
PALAESTRIO	Jó lesz. (<i>Pleusicleshez</i>) Most pedig figyelj te, jól tanuld parancsomat. Hogyha megvan mindez és a lány bement a házba, te öltö hajósruhát magadra és azonnal jöjj ide. Rozsdaszínű kalpagod és gyapju szemellenződ legyen, rozsdás köpenyed, mert ez a szín szokásos a tengeren: bal vállad fölött csomózd meg, karodat hagyd meztelen, és mintha kormányos volnál, viselj valamilyen övet; az öreg tart halászokat, nála mindent megtalálsz.
PLEUSICLES	És ha már felöltözködtem, akkor mit tegyek, felelj.
PALAESTRIO	Ide jöjj és anyja nevében hívd Philocomasiumot, hogy ha Athénba készül, menjen gyorsan a kikötőbe veled, és amit elvitetni óhajt, rakassa hajódra már. Mert ha nem, hajód eloldod, minthogy kedvező a szél.
PLEUSICLES	Tetszik a kép. Folytasd.
PALAESTRIO	A katona majd küldi rögtön: menjen el, anyját ne tartsa föl, siessen.
PLEUSICLES	Ötleted sokoldalú.
PALAESTRIO	Én a lánynak megmondom, hogy kérje gazdámától, vigyem én a révbe holmiját. Ő majd el is küld. Én pedig, tudd meg, azonnal Athénba megyek veled.
PLEUSICLES	Ott pedig három napig sem hagyom, hogy szolgálj, nyomban légy szabad.
PALAESTRIO	Rajta, indulj, öltözz.
PLEUSICLES	Óhajtsz mást is?
PALAESTRIO	Tartsd eszedben ezt!
PLEUSICLES	Indulok. (<i>Bemegy Periplectomenus házába</i>)
PALAESTRIO	(<i>a két lányhoz</i>) S ti menjetek be; mert uram, már jól tudom, erre jön ki.
ACROTELEUTIUM	Tiszteletben tartjuk minden szavadat. -
PALAESTRIO	Rajta, menjetek tehát be. (<i>A két lány bemegy Periplectomenushoz, a másik házból kilép Pyrgopolinices</i>) Nyílik ajtónk. Boldogan lép ki, célhoz ért, s azt várja, szegény, ami nincs sehol.

ÖTÖDIK JELENET

Pyrgopolinices, Palaestrio

PYRGOPOLINICES	Amit akartam, ahogy akartam, szépen, barátságosan elértem Philocomasiumnál.
PALAESTRIO	Mért voltál bent oly soká?
PYRGOPOLINICES	Senki nem volt oly szerelmes még belém, mint most e nő.
PALAESTRIO	Hogyan?
PYRGOPOLINICES	Mennyit kellett beszélnem, mily lassan ment a dolog, Végül azonban mégis elértem célom: amit csak kívánt és követelt, ajándékba adtam néki. Téged is.
PALAESTRIO	Engem is? Hogy tudjak élni nélküled?
PYRGOPOLINICES	Csak légy nyugodt, majd kiszabadítlak onnan, hiszen megtettem mindent eddig is, hogy rávegyem: szándékától álljon el és hagyjon itt. De legyőzött.
PALAESTRIO	Csak tebenned bízom és az istenekben. S bár keserves, hogy a legjobb úrtól, tőled válni kell, az vigasztal legalább, hogy elragadó szépségedért az a szomszédnő tiéd s hogy munkám nyerte meg neked.
PYRGOPOLINICES	Szóra mi szükség? Szabadságot kapsz tőlem és nagy vagyont, ha eléred.
PALAESTRIO	El is érem.
PYRGOPOLINICES	Vágyom rá.
PALAESTRIO	Csak csendesesen: ne heveskedj. Nyílik az ajtó, éppen itt jön ő maga. (<i>Kilép Acroteleutium és Milphidippa; úgy tesznek, mintha nem vennék észre a katonát és Palaestriót</i>)

HATODIK JELENET

Milphidippa, Acroteleutium, Pyrgopolinices, Palaestrio

MILPHIDIPPA	(<i>súgva</i>) A katona itt van, asszonyom.
ACROTELEUTIUM	(<i>súgva</i>) Hol?
MILPHIDIPPA	Balra nézz.
ACROTELEUTIUM	Már látom.
MILPHIDIPPA	De szemed sarkából nézd, vigyázz, ne sejtse, hogy figyeljük.
ACROTELEUTIUM	Látom. Polluxra, itt az idő, legyünk most még gonoszabbak.
MILPHIDIPPA	Te kezdted el.

ACROTELEUTIUM	<i>(fennhangon)</i> Kérlek, felelj, találkoztál a hőssel? <i>(súgva)</i> Hangod ne kíméld, hadd hallja meg.
MILPHIDIPPA	<i>(fennhangon)</i> Polluxra, már beszéltem vele, nyugodtan, szívem szerint, ahogy kívántam, úrnőm.
PYRGOPOLINICES	Hallod, hogyan beszél?
PALAESTRIO	Igen. Be boldog, hogy veled szólt!
ACROTELEUTIUM	Ó, te boldog leány!
PYRGOPOLINICES	Nagyon szeret, úgy látszik.
PALAESTRIO	Méltán.
ACROTELEUTIUM	Castorra, mily csodálatos, hogy színe elé kerültél; más csak levelet ír, követet küld hozzá, mint egy királyhoz.
MILPHIDIPPA	Bizony, nehéz is volt elé kerülnöm kérelemmel.
PALAESTRIO	A nőknél mily nagy hírben állsz.
PYRGOPOLINICES	Venus kívánja, túróm.
ACROTELEUTIUM	Hálát adok Venusnak és könyörgök, tőle kérem, legyen enyém, akit szeretek, kiért ekép esengek, legyen kegyes hozzám s a vágyam ne érezze nyűgnek.
MILPHIDIPPA	Remélem, így lesz. Bár nagyon sok nő rajong e hősert, de azokat ő lenézi mind, egyedül te vagy kivétel.
ACROTELEUTIUM	Kínoz nagyon a félelem, talán fennhordja orrát, szándékát megmásítja tán szeme, ha megtekint majd; előkelő izlése van: lenézi tán a külsőm.
MILPHIDIPPA	Ne félj, így nem viselkedik.
PYRGOPOLINICES	Lám, önmagát lenézi!
ACROTELEUTIUM	Félek, hogy eltúloztad a szépségemet előtte.
MILPHIDIPPA	Volt gondom rá, hogy szebb is légy, mint ahogy ő gyanítja.
ACROTELEUTIUM	Ha nem kívánna feleségül venni, átölelem majd térdét s könyörgök. És ha még ezzel se győzhetem meg, megölöm magam: mert jól tudom, hogy nélküle nem lehet élnem.
PYRGOPOLINICES	Nem hagyhatom pusztulni e nőt. Odamenjek?
PALAESTRIO	Isten őrizz! Silányabbá teszed magad, ha ennyire könnyen engedsz; hadd jöjjön ő, keressen ő, epedjen és esengjen. Vigyázz, nehogy még elveszítsd dicső neved, ha így téssz. Mert két halandónak jutott ki e földön csak: tenéked s a lesbosi Phaónnak az, hogy így szeresse egy asszony.
ACROTELEUTIUM	Bemenjek a házba, vagy pedig kihívod, Milphidippám?

MILPHIDIPPA	Várjuk meg itt, kijön-e valaki.
ACROTELEUTIUM	De várni nem tudok már. Bemegyek.
MILPHIDIPPA	Az ajtó zárva van.
ACROTELEUTIUM	Akkor betöröm.
MILPHIDIPPA	Ó, te örült!
ACROTELEUTIUM	Ha volt valaha is szerelmes, ha olyan bölcs, mint amilyen szép, elnézi, bármit is teszek szerelemből és kegyes lesz.
PALAESTRIO	Milyen veszettül ég szegény érted!
PYRGOPOLINICES	De én is érte.
PALAESTRIO	Csönd, meg ne hallja!
MILPHIDIPPA	Most miért bámulsz? Mért nem kopogsz be?
ACROTELEUTIUM	Mert nincs a házban.
MILPHIDIPPA	Hogy tudod?
ACROTELEUTIUM	Mivel szagát nem érzem, tudom, felismerné az orrom, ha bent volna.
PALAESTRIO	Íme, jósol.
PYRGOPOLINICES	Venustól kapta a jóserőt, amért belém szerelmes.
ACROTELEUTIUM	Már azt hiszem, közelben áll szerelmem, szaglik, érzem.
PYRGOPOLINICES	Többet lát orrával, mint szemével.
PALAESTRIO	Mert vak a szerelemtől.
ACROTELEUTIUM	Jaj, támogass.
MILPHIDIPPA	Miért?
ACROTELEUTIUM	Le ne zuhanjak. Mi az?
ACROTELEUTIUM	Nem tudok állni. Lelkem a szememen keresztül kiröppent.
MILPHIDIPPA	Ugye, a harcost láttad meg?
ACROTELEUTIUM	Igen.
MILPHIDIPPA	Nem látom. Hol van?
ACROTELEUTIUM	Látnád, hogyha szeretnéd.
MILPHIDIPPA	Polluxra, ha engednéd, ugyanígy szeretném, mint te, én is.
PALAESTRIO	Amint reád tekint, beléd bolondul minden asszony.
PYRGOPOLINICES	Hisz Venus unokája volnék, vagy mi?! Veled még nem közöltem?
ACROTELEUTIUM	Kérlek, jó Milphidippa, lépj hozzám.
PYRGOPOLINICES	Hogy tisztel engem!

PALAESTRIO	Felénk jön.
MILPHIDIPPA	Titeket kereslek.
PYRGOPOLINICES	És mi téged.
MILPHIDIPPA	Parancsod szerint kihoztam asszonyom.
PYRGOPOLINICES	Látom.
MILPHIDIPPA	Hívd hát magadhoz.
PYRGOPOLINICES	Mert esdekeltél, nem vetem meg úgy, miként a többit.
MILPHIDIPPA	Polluxra, megszólalni sem lesz képes, ha eléd áll: ha rádtekint, ez a látvány nyomban elmetszi nyelvét.
PYRGOPOLINICES	Segítenem kell e nő baján.
MILPHIDIPPA	Hogy reszket és remeg, mert meglátott téged.
PYRGOPOLINICES	Fegyveres férfiak is remegnek előttem, ne csodáld a nőt. De mondd meg már, mit óhajt.
MILPHIDIPPA	Hogy menj hozzá: örökre csak veled szeretne élni.
PYRGOPOLINICES	Hogy ezt tegyem? Hisz férje van, s a férje rajtakaphat.
MILPHIDIPPA	De hisz férjét elűzte már érted.
PYRGOPOLINICES	S ezt hogy tehette?
MILPHIDIPPA	Mert hozománya volt ez a ház.
PYRGOPOLINICES	Igen?
MILPHIDIPPA	Bizony.
PYRGOPOLINICES	No, menjen haza: én rögtön ott leszek.
MILPHIDIPPA	Vigyázz, soká ne várasd, szívét ne kínozd.
PYRGOPOLINICES	Nem teszem: csak menjetek.
MILPHIDIPPA	Megyünk már. - <i>(A két lány bemegy Periplectomenus házába. Megjelenik Pleusicles hajósruhában)</i>
PYRGOPOLINICES	De mit látok?
PALAESTRIO	Mit láatsz?
PYRGOPOLINICES	Valaki jön erre, nem tudom ki, hajósruhában.
PALAESTRIO	Hozzánk jön ez, téged keres bizonyára. Ez a hajós.
PYRGOPOLINICES	Úgy látszik, a lányért jött már.
PALAESTRIO	Azt hiszem én is.

HETEDIK JELENET

Pleusicles, Palaestrio, Pyrgopolinices

PLEUSICLES

(félre)

Ha nem tudnám, hogy mások is sok szemtelen csínyt követtek el sokszor a szerelem miatt, szégyelném, hogy ilyen ruhában jövök ide. De hallottam: sok rosszat tettek eddig is, jókhoz nem illő becstelenséget sokan szerelmükért; hiszem, hogy ez már jogszokás. Nem is említem, hogy Achilles honfitársait hogy hagyta halni... Hanem itt van Palaestrio, a katonával áll. Megváltoztatom szavam:

(fennhangon)

Ej, minden asszony anyja a Késedelem maga; ha más miatt késünk, hiszem, hogy semmiség ahhoz képest, mit a nők miatt szenvedünk. Mos Philocomasiumot hívom, bekopogok.

(Zörget a kapun)

Hé, van-e itt valaki?

PALAESTRIO

Mért kopogsz? Mi kell, fiatalember?

PLEUSICLES

Philocomasiumot keresem.

Az anyja küldött. Hogyha jön, hát jöjjön is. Miatta késünk: vízre vágyunk szállni már.

PYRGOPOLINICES

Már régen kész van minden. Eredj, Palaestrio, az aranyat, ékszert, ruhákat, drága holmikat többen vigyék hajójához, segítsenek. Fölhalmoztam az ajándékokat: vigye.

PALAESTRIO

Megyek.

(Bemegy)

PLEUSICLES

(utánakiált)

Siess már, Herkulesre.

PYRGOPOLINICES

Nem marad soká.

De ez mi? Mondd, szemednek mi baja?

PLEUSICLES

Hisz van szemem!

PYRGOPOLINICES

S a balszemed?

PLEUSICLES

Megmondhatom:

szerelemtől van eggyel kevesebb szemem, ha nem szeretnék, megvolna a másik is. De mily soká váratnak.

PYRGOPOLINICES

Íme, jönnek is.

(Kilép Philocomasium sírva és Palaestrio)

NYOLCADIK JELENET

Palaestrio, Philocomasium, Pyrgopolinices, Pleusicles

PALAESTRIO Nem hagynád a sírást mára?

PHILOCOMASIAM Hogyne sírnék? Elmegyek
onnan, ahol legszebb időm töltöttem el.

PALAESTRIO Ez a legény
jött anyádtól és hugodtól.

PHILOCOMASIAM Látom.

PYRGOPOLINICES Hé, Palaestrio!

PALAESTRIO Mit parancsolsz?

PYRGOPOLINICES Az ajándékot, amit adtam, hozasd ki mind.

PLEUSICLES Philocomasium, üdvözlégy.

PHILOCOMASIAM Te is.

PLEUSICLES Anyád és hugod
küldik velem üdvözlétük.

PHILOCOMASIAM Legyenek ők is boldogok.

PLEUSICLES Kérlek, hogy jöjj; míg a szél jó, felvonnók a vásznakat;
ha nem fájna anyád szeme, velem jöttek volna el.

PHILOCOMASIAM Indulok, bár kedvem ellen, kötelességből.

PLEUSICLES Okos vagy.

PYRGOPOLINICES De ha nem velem élt volna, egész buta volna ma.

PHILOCOMASIAM Kín gyötör, mert ily kiváló férfitől kell válni most;
mert te bárkit szellemessé varázsolsz, ha akarod;
véled éltem és ezért volt a lelkemben öntudat:
s most e díszem elveszítem!

PYRGOPOLINICES Ne sírj.

PHILOCOMASIAM Sírnom kell, mikor
rádtekintek.

PYRGOPOLINICES Légy nyugodt már.

PHILOCOMASIAM Jól tudom, mi fáj nekem.

PALAESTRIO Nem csodálom, Philocomasium, hogy örömmel voltál vele,
lelked leláncolta bája, bátorsága, kelleme,
én csak szolga vagyok s mégis sírok, amért válni kell.

PHILOCOMASIAM Kérlek, átölelhetlek még a válás előtt?

PYRGOPOLINICES Szabad.

PHILOCOMASIAM Ó, lelkem, ó, szememfénye!
(Elájul)

PALAESTRIO *(Pleusicleshez)*
Kérlek, támogasd a lányt,
baj ne érje.

PYRGOPOLINICES *(Palaestrióhoz)*
Mi ez, kérlek?

PALAESTRIO Amért tőled válnia kell,
rosszul lett hirtelen szegény.

PYRGOPOLINICES Fuss be gyorsan, hozz vizet.

PALAESTRIO Nincs rá szükség, csak nyugodjék meg, te ne törődj vele,
míg magához nem tér.

PYRGOPOLINICES Nagyon közel van egymáshoz fejük.
Nem helyes: szájad ajkáról vidd odébb, vigyázz, hajós!

PLEUSICLES Csak figyeltem, lélegzik-e.

PYRGOPOLINICES Mért nem füleddel figyelsz?

PLEUSICLES Ha akarod, elengedem.

PYRGOPOLINICES Nem, csak tartsd még.

PALAESTRIO *(sírva)*
Én szegény!

PYRGOPOLINICES *(szolgáihoz)*
Menjetez hát, hozzatok ki mindent, amit adtam neki.

PALAESTRIO *(a ház felé)*
Üdvözöllek, Háziisten, mielőtt még elmegyek.
Szolgatársak, szolgatársnők, éljetez jól, boldogan,
s rólam jót beszéljetez csak, hogyha távol is vagyok.

PYRGOPOLINICES Csenedesedj, Palaestrio.

PALAESTRIO Jaj, nem tudok nem sírni, mert
távozoz tőled.

PYRGOPOLINICES Nyugodj meg, tűrj.

PALAESTRIO Tudom, mi fáj nekem.

PHILOCOMASIMUM *(mintegy ájulásból ébredve)*
Mi ez? Mi történt? Mit látok? Üdvözlégy, napom. Hol vagyok?

PLEUSICLES Üdvözlégy. Magadhoz tértél?

PHILOCOMASIMUM Kit öleltem? Jaj nekem!
Kérlek, szólj, magamnál vagyok?

PLEUSICLES Gyönyörűségem, ne félj.

PYRGOPOLINICES Mi történik ott?

PALAESTRIO Elhagyta eszmélete már megint.
(félre)
Jaj de félek, reszketek, hogy végül minden kiderül.

PYRGOPOLINICES Mi a baj?

PALAESTRIO Az, hogy e sok holmit a városon visszük át.
Még téged szólnak meg érte.

PYRGOPOLINICES Magamét adtam, nem az övékét:
senki mással nem törődöm. Isten óvjon, menjetek.

PALAESTRIO Csak miattad mondom.

PYRGOPOLINICES Hiszem.

PALAESTRIO Isten veled.

PYRGOPOLINICES Veled is.
(Philocomasium, Pleusicles és a szolgák elmennek)

PALAESTRIO Rajta, gyorsan: majd követlek; gazdámval van néhány szavam.
(Pyrgopoliniceshez)
Bár mindig is azt hitted, hogy hívebbek a többiek
hozzád, mint én, mégis minden jótettért hálát adok:
és ha rajtam állna, sokkal szívesebben szolgálnálak,
mint hogy másnál szabad legyek.

PYRGOPOLINICES Csak nyugodj meg és remélj.

PALAESTRIO Jaj, jaj, hogyha eszembe jut: meg kell változnom nagyon,
hősi szokásokat felednem, női szokást tanulni meg!

PYRGOPOLINICES Légy erős.

PALAESTRIO De nem tudok már: minden vágyam elhagyott.

PYRGOPOLINICES Menj, kövesd őket, ne késs el.

PALAESTRIO Légy boldog.

PYRGOPOLINICES Légy boldog te is.

PALAESTRIO Kérlek, emlékezz reám, ha egyszer mégis szabad leszek
(majd követet küldök hozzád), el ne hagyj.

PYRGOPOLINICES Az nem szokásom.

PALAESTRIO És gondold meg mindig újra: hozzád hű voltam nagyon.
Ha ezt teszed, végre rájössz, ki volt jó hozzád és ki rossz.

PYRGOPOLINICES Tudom, gyakran észrevettem.

PALAESTRIO Ámde ma legjobban tudod:
és hogy ma mi történt, később majd még jobban megtudod.

PYRGOPOLINICES Alig állom meg, hogy itt ne tartsalak.

PALAESTRIO Vigyázz, ne tedd:
azt mondanák, hogy hazug vagy, megszeged ígéreted,
és azt is, hogy hű cseléded rajtam kívül nem akad.
Én kérnélek rá, ha lehetne tisztességgel tenni ezt;
de nem lehet, hát ne is tedd.

PYRGOPOLINICES Eredj: tűröm, bármi lesz.

PALAESTRIO	Légy szerencsés.
PYRGOPOLINICES	Jobb lesz sietned.
PALAESTRIO	Újra mondom: ég veled. (<i>Elmegy</i>)
PYRGOPOLINICES	Eddig azt hittem, hogy ez volt legrosszabb szolgálaim között, most látom, hogy milyen hű volt. És ha jól meggondolom, rosszul tettem, hogy elengedtem. Most belépek végre a szerelmemhez. De amint hallom, épp nyílik az ajtaja.

KILENCEDIK JELENET

Fiú, Pyrgopolinices

FIÚ	(<i>kilép Periplectomenus házából; visszaszól</i>) Minek sűrgettek? Feladatom jól tudom. A szép hőst megtalálom. És bárhol legyen, a fáradságot nem sajnálom: föllelem.
PYRGOPOLINICES	Ez a kölyök engem keres; elé megyek.
FIÚ	Hohó, érted jövök: köszöntlek, bájos úr, kit a többi között kiváltkép két isten óv, kegyesen s bőkezűen.
PYRGOPOLINICES	Melyik?
FIÚ	Mars és Venus.
PYRGOPOLINICES	Be szellemes fiú!
FIÚ	Menj, asszonyom hivat: kiván, keres, epedve vágyakozik reád. Segítsd a vágyót. Mért állsz? Mért nem mégy be?
PYRGOPOLINICES	Megyek. (<i>Bemegy Periplectomenus házába</i>)
FIÚ	No, ez sajátmagától a hálóba hullt. A cselvetés már kész: az öreg lesben áll, s lekapja jól a bujálkodót, ki azt hiszi, hogy szépségeért minden asszony üldözi, ha ránéz: pedig férfi és nő gyűlöli. Megyek a harcba: hallom bentről már a zajt.

ÖTÖDIK FELVONÁS

Periplectomenus, Pyrgopolinices, Cario, Ostorosok, Sceledrus

PERIPLECTOMENUS	(a ház előtt, beszél) Hozzátok ki; és ha nem jön, emeljétek föl: legyen ég és föld közt, és a lábát szakítsátok szét, fiúk. (A szolgák kituszkolják a lefegyverzett és levetkőztetett katonát)
PYRGOPOLINICES	Periplectomenus, könyörgök.
PERIPLECTOMENUS	Könyörgésnek nincs helye. Cario, ügyelj a késre, hogy elég éles legyen.
CARIO	Már rég vágyik a kurafi hasát felhasítani, hogy úgy csüngjön, mint a gyerek nyakán csüng a csörgettyű.
PYRGOPOLINICES	Végem van!
PERIPLECTOMENUS	Még csak most lesz véged - korán mondd.
CARIO	Nekimegyek.
PERIPLECTOMENUS	Várj, előbb még összeverjük füttyösökkel.
CARIO	De nagyon!
PERIPLECTOMENUS	Várj: egy kicsit kérdezgetem, és ha füllent, megverem. Hogy mertél más asszonyának udvarolni, szemtelen?
PYRGOPOLINICES	Isten úgy szeressen, önként jött hozzám.
PERIPLECTOMENUS	Hazudik, pofozd.
PYRGOPOLINICES	Várj, beszélek.
PERIPLECTOMENUS	(a szolgákhoz) Mért pihentek?
PYRGOPOLINICES	Nem szabad hát szólanom?
PERIPLECTOMENUS	Szólj.
PYRGOPOLINICES	Kértek rá, keressem föl.
PERIPLECTOMENUS	Mért hallgattál rá? Nesze! (Üti)
PYRGOPOLINICES	Jaj, jaj, eleget vertetek. Hagyjatok már.
CARIO	Vághatom?
PERIPLECTOMENUS	Ahogy tetszik: feszítsétek szét a fickót kétfelé.
PYRGOPOLINICES	Herkulesre, még mielőtt vág, hallgass meg legalább.
PERIPLECTOMENUS	Beszélj.

PYRGOPOLINICES	Volt okom, hogy menjek, mert özvegynek véltem őt; ezt mondta a szolgálólány, aki hozzá csábitott.
PERIPLECTOMENUS	Esküdj meg, hogy nem bánts senkit bosszuállón ezután a verésért, amit kaptál és ami verést még kapni fogsz, hogyha innen elbocsátunk, te kis Venus-unoka.
PYRGOPOLINICES	Juppiterre, Marsra fogadom, hogy senkit se bántok én, mert amit ma elszenvedtem, igazságos volt a verés; s ha nem herélten távozom, enyhe volt a büntetés.
PERIPLECTOMENUS	És ha esküd megszeged majd?
PYRGOPOLINICES	Örökre herélt legyek.
CARIO	Náspángoljuk el mégegyszer, aztán engedjük haza.
PYRGOPOLINICES	Pártfogásodért cserébe áldjanak meg az istenek.
CARIO	Adj tehát egy mina aranyat.
PYRGOPOLINICES	Miért?
CARIO	Hogy heréletlenül engedjünk ki most kezünkből, te kis Venus-unoka. Másképp azt ne hidd, hogy elmegy.
PYRGOPOLINICES	Megadom.
CARIO	Bölcsen teszed. És ne hidd, hogy kardod, inged vagy köpenyed elviszed.
OSTOROS	Üssem még, vagy elbocsátod?
PYRGOPOLINICES	Jaj, hiszen puhára vert. Irgalmazzatok!
PERIPLECTOMENUS	Oldjátok föl.
PYRGOPOLINICES	Hálás szívvel köszönöm.
PERIPLECTOMENUS	Ha ezentúl rajtakaplak, csak herélten távozol.
PYRGOPOLINICES	Egy szavam sincs.
PERIPLECTOMENUS	Menjünk be már, Cario. (Bemegy a szolgálkkal a házba)
PYRGOPOLINICES	Szolgáimat látom itt. (A szolgálak, élükön Sceledrusszal, jönnek a kikötőből) Mondd, útrakelt már Philocomasium? Felelj.
SCELEDRUS	Már rég.
PYRGOPOLINICES	Jaj!
SCELEDRUS	Többet jajongsz, ha megtudod, mit én tudok: az a gyapjukendős szemü ifju nem volt tengerész.
PYRGOPOLINICES	Hát ki?
SCELEDRUS	A lány szeretője.

PYRGOPOLINICES

Honnan tudod?

SCELEDRUS

Jól tudom.

Mert amint a kapun kiléptek, egy percig se késtek ők
ölelőzni, csókolózni.

PYRGOPOLINICES

Jaj, én szegény nyomorult!

Most látom csak, hogy becsaptak; ó, te gaz Palaestrio,
te csaltál ebbe a csapdába. De bár minden csábító
így megjárna, nagyon helyes, legalább nem lenne sok.
Ha félnek, nem vétenek annyit. Menjünk be.
Tapsoljatok.

V É G E